

Roș HaȘana - Anul nou evreiesc ראש השנה [anul 5780]

Roș HaȘana cade în primele două zile ale lunii Tișrei, care este prima lună a calendarului evreiesc actual, fiind echivalentă cu luna Septembrie și, câteodată, cu o parte din luna Octombrie. În tradiția evreiască, după cum apare în Mișna, tractatul Roș HaȘana, sunt patru ani noi în perioade diferite a anului, unul pentru ani, unul pentru plante, unul pentru regi și sărbători și unul pentru animale și donații. Sărbătoarea ține două zile, care sunt zile de judecare a omului și în care i se scrie destinul pentru anul care vine. Semnătura pe această decizie se va pune de Yom Kipur, adică după zece zile, în care are timp să revină de pe drumul greșit pe care merge, să se pocăiască prin rugăciuni și cereri de iertare. Din cauza asta aceste zile sunt așa de importante și se spun în ele rugăciuni de iertare care se numesc "Selihot" סליחות care încep încă înainte de Roș HaȘana. În tradiția evreiască prima zi este și ziua încoronării Lui Hakadoș Baruch Hu ca Regele omenirii. În afară de asta este și Anul Nou, adică prima zi a anului. Cea mai importantă mițva a sărbătorii este audiția suflatului în Șofar (despre șofar în termeni). După regulile calendarului evreiesc, prima zi de Roș HaȘana nu poate cădea duminică, miercuri sau vineri, după regula care se numește "La Adu roș" לא אדו ראש.

Numele sărbătorii

În Tanach se numește "Iom Trua" יום תרועה (Deuteronom 29:1), adică zi de sunet de șofar și "zichron trua" זכרון תרועה (Levitic 23:24), adică amintire de sunet de șofar. Numele de Roș HaȘana nu apare deloc în Tora, ci mult mai târziu, în cărțile înțelepților Hazal. În rugăciunile de Roș HaȘana sărbătoarea se numește "Iom HaZichron", adică ziua de reamintire, de aducere în memorie. Mai sunt și alte nume ca "Iom HaDin", ziua judecării, care este și numele de Roș HaȘana și de Iom Kipur. Aceste două zile și cele zece zile dintre ele se mai numesc "Yamim Noraim", adică zile decizive, de judecată. Încă un nume este "Kese" כסה, care înseamnă lună, și era denumirea de Roș Hodeș, pentru ca mai târziu să rămână numai unul dintre numele acestei sărbători, care este Roș Hodeș, prima zi a lunii Tișrei.

Sursa acestei sărbători o găsim în Tora

"Domnul a vorbit lui Moise și a zis: Vorbește tuturor Bnei Israel și spune-le: în luna a șaptea, în cea dintâi zi a lunii, veți avea o zi de Șabat (odihnă), de reamintire de sunet (de șofar), o adunare (sau chemare) sfântă. Nu veți face nici o muncă și veți aduce jertfe Domnului." (Levitic 23:23-25).

"În luna a șaptea, în cea dintâi zi a lunii, veți avea o adunare (sau o chemare) sfântă, o zi de sunet de șofar. Să aduceți, pentru ardere, ofrande cu un miros plăcut." (Numeri 29:3).

Este interesant că, din cele cinci sărbători descrise în pericopa Pinhas (Numeri 29), în patru din ele repetăm în rugăciunea de Șmone Esre pe care o spunem de acea sărbătoare, exact numele scris în Tora și numai de Roș HaȘana numele este diferit. Singura mițva care apare în Tora este "sunatul de șofar". Dar noi știm din rugăciune că Roș HaȘana, la fel ca și Iom Kipur, este o zi de iertare, rugăciune, pocăință, ispășire. După tradiție, Roș HaȘana este prima zi din cele zece zile de căință "Teșuva" תשובה. Este o perioadă de căință și iertare și rugăciunile de Roș HaȘana includ conținutul acestei zile.

Toate schimbările și adaptările acestea au fost făcute de Hazal, care, în primul rând a lungit sărbătoarea de la o zi, după cum este scris în Tora, la două zile, în toată lumea, inclusiv Israel. Spre deosebire de toate sărbătorile care în Israel țin o zi și în Diaspora două zile, Roș HaȘana este singura care ține două zile peste tot. Asta s-a în întâmplat după trecerea la un calendar fix unic. Până atunci, fiecare așezare stabilea luna după observare. În momentul în care s-a trecut la calendarul fix, era nevoie să se asigure că toți știu când este Roș HaȘana, așa că, au stabilit două zile și în Ereț Israel.

Care sunt caracteristicile sărbătorii ?

- Ziua aceasta se numește încă din Tora "Iom Tov" יום טוב, adică "**zi de sărbătoare**"
- De zilele astea **nu se lucrează**. În prima zi este interzis din Tora, iar a doua zi este interzis de la Hazal, înțelepți דרבנן.
- **Ziua încoronării lui HAȘEM** ca unic Dumnezeu al lumii. În onoarea acestui eveniment ne îmbrăcăm în haine de sărbătoare și suflăm în trompete (șofar).
- **Zi de judecată pentru toți oamenii**. După tradiție, Roș HaȘana este o zi în care se hotărăște soarta fiecărui om, după faptele lui din anul care a trecut și în consecință soarta de anul viitor. În Talmud, tractatul Roș HaȘana 16:b scrie: "A spus Rabi Yohanan: trei cărți se deschid de Roș HaȘana, unul pentru răi absoluți, unul pentru buni (Tadik צדיק) absoluți, unul pentru mediocri. Bunii absoluți scriu și se semnează pe loc pentru viață, răii absoluți scriu și se semnează pe loc pentru moarte, iar cei mediocri (din mijloc) rămân și „se clatină” de Roș HaȘana până în Iom Kipur, când cei care au câștigat judecata se înscriu la viață, iar cei care au pierdut se înscriu la moarte."
- **Prima zi a anului**. În Tora anul începe de luna Nisan care este luna primăverii, luna ieșirii evreilor din Egipt. Numai în Mișna și în celelalte cărți a lui Hazal a apărut termenul de Roș HaȘana, adică începutul anului din luna Tișrei.
- **Șofar**. În Tora sărbătoarea este numită după suflarea și auzirea șofarului. Sunt multe explicații despre ce simbolizează suflarea în șofar. Dar să fim atenți, mițva nu este suflatul ci auzitul. Trebuie să fim la sinagogă să auzim. Să nu uităm că se suflă în șofar în fiecare dimineață în luna dinainte de Roș HaȘana, luna Elul, când se spun rugăciunile de Slihot (iertare), în cele zece zile între Roș HaȘana și Iom Kipur și de Iom Kipur.

Tradiții și ritualuri

Fiind vorba despre multe ritualuri vom aminti doar câteva:

- **Se adaugă rugăciuni** speciale celor obișnuite, printre care multe poezii religioase numite Piyutim. Printre cele mai importante rugăciuni se numără Avinu Malchenu מלכנו אבינו și Netane Tokef, נתנה תוקף, acesta fiind rostite numai de așkenazi.
 - **Dezlegarea legămintelor** התרת נדרים. În ajun de Roș HaȘana există un ritual de dezlegare de legămintele făcute pe parcursul anului.
 - **Taşlich** תשלך. În prima zi de sărbătoare (sau în a doua zi, dacă prima cade de Șabat) după masă participanții merg la o sursă de apă, unde se spune o rugăciune ca să fie absolviți de păcate, acestea fiind aruncate în apă.
 - Masă festivă în ajun de sărbătoare.
-

Roș Hodeș și „înnoirea lunii” [anul 5779]

Este prima zi a fiecărei luni evreiești (anul acesta fiind unul bisect, numărul lunilor este de treisprezece), când luna se reînnoiește și începe să crească din nou. Această zi este o sărbătoare rămasă cu doar o parte din ritualurile care însoțeau încă din vremi străvechi marile și importantele prilejuri festive, dar se păstrează, totuși, tradiția de a o menține ca zi nelucrătoare. Mulți postesc cu o zi înaintea sărbătorii despre care vorbim, care mai are și denumirea de „Iom Kipur Katan” („Micul Iom Kipur”).

După cum știm, există luni care au 29 de zile și luni care au 30 de zile. Când o lună are 30 de zile, ultima zi a lunii se adaugă la Roș Hodeș și ambele zile devin zile de sărbătoare, chiar dacă e vorba de ultima zi a lunii. Pe vremea când Templul exista, în ziua despre care vorbim un Bet Din (tribunal religios) special îi „interoga” pe cei doi martori care au văzut „nașterea” lunii, pentru a vedea dacă sunt persoane de încredere, după care, verdictul fiind, de fiecare dată, doar pozitiv, anunțau luna nouă. În ziua aceea se desfășurau diverse festivități și era mare veselie în Templu. Mițvaua aceasta datează încă din antichitate, fiind descrisă în Tora (Exodul 12:1-2). Hazal i-au dat acesteia o importanță tot mai mare, devenind baza stabilirii calendarului și a sărbătorilor.

Apoi, încetul cu încetul, locul obiceiului a fost preluat în totalitate de calendarul bazat pe calcule precise. Conform tradiției, cel care a introdus acest sistem, în anul 356 e.n., este marele înțelept Hilel beRabi Yehuda, unul dintre elevii lui Rabi Iehuda Hanasi, acesta numărându-se printre primii amoraim (înțelepți din sec 3-5 e.n. care apar în Talmud).

Rabi Iehuda Hehasid (Germania, sec.12) a lăsat în testamentul lui obligația ca în ziua aceasta nimeni să nu se tundă și să nu-și taie unghiile. Acest obicei este păstrat numai de așkenazimi, nu și de sefaradim.

În vremurile antice, de Roș Hodeș nu se lucra, după cum putem afla din 1Samuel 20:19. Încetul cu încetul, obiceiul acesta a fost abandonat. Noi mai citim în Talmud Yerușalmi, tractatul Pesahim, cât și în alte părți, că Roș Hodeș a devenit o sărbătoare prin excelență a femeilor, care aveau în această zi obiceiul de nu a munci, interdicție vizând în special munci casnice. Există multe explicații cu privire la această tradiție, dar noi nu ne vom ocupa de data asta de ele.

De Roș Hodeș se adaugă câteva fragmente la rugăciune, în special la Amida și la Birkat Hamazon. După ce citim din Tora se spune Hallel (scurt) și de Șabat se scot două Tora și din cea de-a doua se citește Maftir din pericopa Pinhas. Haftara este din Isaia 66. Dacă Roș Hodeș cade Duminică, adică a doua zi, atunci de Șabat se citește hafataraua „Mahar hodeș” (1Samuel, 20).

Şavuot - Cartea lui Rut מגילת רות - שבועות [anul 5783]

Cartea lui Rut este una din cele 24 de cărți care compun Vechiul Testament. Ea se află în partea a treia a Tanachului, Scrieri, fiind unul din cele cinci suluri. În varianta creștină se află între cărțile istorice, după cartea de Judecători, ca și în vechea traducere în greacă numită Septuaginta.

Se citește în sinagogi de sărbătoarea de Şavuot, una din cele trei *regalim* רגלים - pelerinaje la Ierusalim, pentru că după cum scrie în primul capitol se petrece în acest sezon al anului „... Ele au ajuns la Betleem pe la începutul secerişului orzului” (Rut 1:22). Această sărbătoare nu se numește în Tanach „Şavuot”; unul dintre numele ei este „sărbătoarea secerişului”, după cum am explicat în articolul „Şavuot” de pe această platformă digitală.

Cartea se citește în această zi și dintr-o altă pricină: ea conține povestea unei fete moabite convertită la iudaism - *giyoret* גיורת - care vine în țara evreilor odată cu soacra ei, Naomi. Aici ea se adaptează vieții evreiești, se căsătorește cu un localnic, Boaz și devine mama monarhiei poporului evreu, fiind străbunica regelui David.

Evenimentele pe scurt

Spre deosebire de alte povești din Tanach, cum ar fi Iona sau chiar Ester, în cartea lui Rut noi știm din primul verset exact perioada în care s-a petrecut: „Pe vremea judecătorilor peste țară s-a abătut o foamete” (Rut 1:1). Înțelepții și comentatorii au stabilit că povestea se petrece în perioada conducerii judecătorului Iftan (Judecători 12:8), care este identificat de ei ca Boaz, străbunicul lui David (Talmud tractatul Bava Batra 91:a etc.).

În primul capitol noi citim despre o familie din Betleem, care se află în Iuda, familia lui Elimeleh. Când țara a fost lovită de o secetă cruntă, el s-a hotărât să-și ia familia și să plece în Moav. Avea doi băieți, Mahlon și Kilion, care acolo s-au căsătorit cu două localnice, Orpa și Rut. După scurt timp moare tatăl familiei, Elimeleh, iar după zece ani mor și cei doi băieți. După ce mama, Naomi, aude că seceta a trecut, ea se hotărăște să se întoarcă acasă, la Betleem. Ea le spune fetelor să-și caute alți soți ca să poată să aibă copii. Ea nu le mai poate dărui soți fiindcă este prea bătrână ca să nască.

Orpa s-a ridicat și a plecat, spre deosebire de Rut care s-a alipit de ea și i-a spus: „... unde vei merge tu voi merge și eu ... poporul tău va fi poporul meu și Dumnezeul tău va fi Dumnezeul meu” (Rut 1:16).

După întoarcerea lor în Betleem, Rut a început să strângă spicele rămase în urma secerătorilor pe ogorul unui bogătaş, Boaz, rudă cu Naomi. După o întâlnire întâmplătoare între cei doi în toiul nopții, ei intenționează să se căsătorească. Problema este că o văduvă evreică trebuie să se căsătorească cu ruda necăsătorită cea mai

apropiată a răposatului soț. Naomi a cercetat și s-a lămurit că Boaz îi este rudă. La fel a făcut și Boaz din partea lui și a descoperit că este o singură rudă mai apropiată de răposat. El i-a cerut să o elibereze pe văduvă de această obligație printr-un ritual care se numește *yibum* יבום.

Din această căsătorie s-a născut Oved, bunicul regelui David, după cum scrie în ultimul verset: „... lui Boaz i s-a născut Obed (Oved); lui Obed i s-a născut Iese (Yişai); lui Iese i s-a născut David” (Rut 4: 21-22).

Citirea sulului

În foarte multe comunități, inclusiv toți evreii așkenazi și sefard din Europa, Rut se citește în sinagogi de Șavuot. Tradiția aceasta este amintită deja în Masehet Sofrim, un tractat adăugat Talmudului din care învățăm reguli de scriere și citire a tuturor sulurilor – Tora, Cinci Meghilot etc.

Acolo apar și cauzele principale pentru această tradiție, printre care:

- Cartea lui Rut se petrece în perioada „secerișului”, perioada în care se sărbătorește Șavuot
- Rut, moabita, este străbunica regelui David, care după tradiție a murit de Șavuot. Acest fapt îl învățăm din Talmudul Ierusalimi și din midrașul Rut Raba. În Talmudul babilonean există o regulă – moartea *țadikimilor* (perfecti) צדיקים este și ziua lor de naștere. Ca atare el s-a născut tot în această zi
- Sărbătoarea de Șavuot este și ziua Dării Toraei – Matan Tora. Data exactă a acestei sărbători care în Tanach nu are o dată precisă, s-a stabilit la 6 Sivan când s-a finalizat calendarul evreiesc în sec. 4, după cum apare în Talmud, tractatul Ioma 4:b: „Pe Șase a lunii Sivan s-a dat Toraua”. După cum primirea Toraei de poporul Israel pe Muntele Sinai fără să clinească este văzută ca o „convertire”, asemenea primirea Dumnezeului Israelului de către Rut fără să șovăie este văzută ca o convertire.
- O temă principală în Cartea lui Rut este Hesed – „îndurarea”, care este și tema principală a Toraei dăruită în ziua aceasta

Femeile din Cartea lui Rut

Cu toate că această carte începe cu Elimeleh și familia lui și se termină cu familia lui David, toată cartea are două personaje feminine . Rut și Naomi. Până și Boaz este manipulat de cele două femei. Aceasta este una din cele două cărți din Tanach ale căror personaje principale sunt femei, a doua fiind Ester.

Povestea lui Rut seamănă ca două picături de apă cu povestea lui Tamar și Iuda, în care la fel ea rămâne văduvă, are o singură rudă care trebuie să o elibereze și acționează ca și Rut într-un fel care nu era admis după normele societății din perioada aceea. În ambele apare o persoană matură care are grijă să continue seminția familiei. În Cartea lui Rut este chiar și o aluzie la acest fapt: „**Și prin urmașul pe care ți-l va da Dumnezeu din această tânără, casa ta să devină asemenea casei lui Pereț, pe care i l-a născut Tamar lui Iuda**” (Rut 4:12).

Șavuot - Cartea Rut; două femei incredibile: Naomi și Rut [anul 5784]

Cartea Rut pare la prima vedere o idilă pașnică, care începe cu o familie care în momente de criză părăsește barca care se scufundă și din toată familia supraviețuiește doar mama. Iată că foametea a încetat și ca atare ea decide să se întoarcă în Iuda. Femeia singuratică se hotărăște să ajungă în țară de una singură. În mod neașteptat ea ajunge însoțită de o tânără – nora ei străină, moabită. Aceasta își asumă grija pentru veniturile lor și câștigă bunătața și sprijinul unuia din bogătașii orașului Bet-Lehem. Mama familiei refăcute, din proprie inițiativă provocând căsătoria acestui avut cu nora ei. Toată comunitatea o felicită din tot sufletul, iar nepotul care se va naște ca să-i aline singurătatea, nepotul acestuia nu este altul decât marele rege David. Cartea ne aduce culorile câmpiilor remarcabile cu cereale. Noi vedem o idilă țărănească familiară, relaxantă și dulceagă, care numai înveselește cititorii.

Însă acesta este un camuflaj pastoral cu care se înfășoară cartea. Nu conține nici bociri, nici povești de război, nici jeliri și nici înfruntări între profeți și poporul greu de stăpânit. Este o poveste familiară cu un sfârșit fericit.

Toate acestea sunt o mască de câmpii de cereale care se clatină în vânt sub care se ascunde o poveste de moarte și durere, părăsire și izolare, dar și îndrăzneală și relații personale care luminează bezna.

Primele versete ale cărții reprezintă înnodarea din ce în ce mai strânsă a singurătății cu moartea în jurul lui Naomi. Ea rămâne fără soț și fără fii: „Femeia a rămas fără cei doi copii ai ei și fără soțul ei” (Rut 1:5), o văduvă străină, singură, într-o țară străină. Nu este nevoie de prea multă imaginație ca să descriem sufletul ei devastat. Ea le mărturisește lui Rut și Orpa – nurorile ei, de câteva ori că ea se simte blestemată: „căci sunt foarte amărâtă pentru voi, căci a ieșit împotriva mea mâna Domnului” (Rut 1:13). La fel cuvintele pe care le spune vecinelor sale din Bet-Lehem care se emoționează la întoarcerea târzie a ei: „Nu mă [mai] numiți Naomi, ci numiți-mă Mara, căci m-a amărât Atotputernicul mult. Eu am plecat plină și Domnul m-a înapoiat goală. De ce să mă numiți Naomi, când Domnul a mărturisit împotriva mea și Atotputernicul mi-a făcut rău” (Rut 1:20-21).

În agonia ei de singurătate ea își dorește doar să se întoarcă la meleagurile vieții ei și să moară în singura țară în care ea s-a simțit acasă. Însă dacă citim cu atenție capitolul 1, putem observa că o mare parte este dedicată încercărilor de a convinge pe cele două nurori să nu i se alăture, ci să rămână în țara lor natală. De ce? Fiindcă încercările de reabilitare la Bet-Lehem sunt egale cu zero. Ea își adună toate capacitățile retorice în aceste încercări pentru ca ele să se întoarcă „fiecare la casa mamei ei” (Rut 1:8).

Însă oare de ce? Doar nimic altceva nu ar bucura-o mai mult decât dacă cele două tinere i s-ar alătura. Nurorile ei iubite doresc să se alăture ca s-o aline în neplăcuta ei întoarcere. Replica lui Naomi este surprinzătoare. În loc să le strângă la piept ca să se sprijine pe ele, ea alege să le alunge de lângă ea cât mai repede.

Naomi se gândește doar la ele și nu la ea însăși. Naomi se simte blestemată „Eu am plecat plină și Domnul m-a înapoiat goală”. În loc să simtă compătimire în fața situației ei, ea are grija celor două tinere și a viitorului lor. Acesta este gestul uman superior din toată cartea și ne semnalează cele care vor urma.

În timp ce Naomi este ocupată cu nurorile ei, Rut este ocupată de durerea lui Naomi. Rut nu renunță și ea ajunge împreună cu soacra ei la Bet-Lehem. A doua zi iese să adune spice – un fapt care nu este ușor deloc pentru o moabită, care este o femeie străină cu un status ilegal. Pe câmpie se ascund primejdiile de hărțuire. În momentul acela apare Boaz, stăpânul terenului și hotărăște s-o apere: „Am poruncit slugilor deja să nu se atingă de tine” (Rut 2:9).

Rut adună spice cu perseverență și astfel umple lipsurile lui Naomi nu doar cu o felie de pâine, ci și cu o felie de grijă și susținere. Acest belșug al lui Naomi parcă s-ar scurge de pe ea și așa se trezește din nou gândind la semenul ei, la Rut: „Voi căuta așadar pentru tine un [loc de] odihnă ca să-ți fie bine” (Rut 3:1). Iar Rut? Ea – după o noapte tulburoasă, după ce i-a asigurat și veniturile și sprijinul, Boaz i-a făgăduit „Dacă el te va răscumpăra, bine, să răscumpere. Și dacă nu va dori să te răscumpere, te voi răscumpăra eu – viu este Domnul” (Rut 3:13). După ce Boaz i-a umplut sacul cu orz, ea s-a uitat în ochii soacrei ei și a spus: „Aceste șase [măsuri] de orz, mi le-a dat, căci mi-a spus, nu te duce cu mâna goală la soacra ta” (Rut 3:17).

Toate onorurile primite de familie se dau lui Naomi, chiar și cele meritate de Rut. De aceea, nu trebuie să ne mire următorul verset, după ce Rut a născut un băiat: „Iar vecinele i-au dat nume, spunând, i s-a născut un fiu lui Naomi” (Rut 4:17). Capabilitatea lui Naomi de a oferi este uriașă, până și Rut și-a considerat fiul ca un urmaș direct al lui Naomi. Gândurile lui Rut erau îndreptate spre soacra ei care era în doliu și grija ei era cum s-o sprijine mai bine. Ea este ocupată nu doar cu binele ei, ci și cum să-i umple brațele lui Naomi cu spiritul bebelușului nou născut.

Așadar nu este o idilă dulceagă, ci o poveste despre două femei pierdute, care au reușit să se refacă prin dăruire una celeilalte. Aceste femei ne învață că atunci când totul pare pierdut, putem reveni și repara problema.

Cartea Rut ne învață, între altele, că mari revoluții încep de la indivizi care pot percepe durerea semenului lor – aceasta fiind începutul reparării sociale. Generozitatea este idea principală a cărții Rut și al celor două femei exemplare de la care fiecare dintre noi ar fi bine să ia cel puțin o bucățică. Așa vom fi o societate mai bună și mai dreaptă.

Șavuot - practici de sărbătoare [anul 5786]

Câteva reguli pentru sărbătoarea de Șavuot care cade Vineri și de Șabat

1. *Eruv tavșilim* עירוב תבשילים

Să nu uităm să facem *eruv tavșilim* pe ziua de Vineri pentru Șabat. Se pot pregăti toate felurile de mâncare și de pus mâncare pe plată. Tacâmurile pot fi spălate.

2. Înainte de intrarea sărbătorii Joi seara, trebuie pregătită o lumânare de *azcara* ca să putem să aprindem

Vineri seara toate lumânările de Șabat și de Izkor.

3. Cabalat Șabat קבלת שבת

Noi, așkenazii, facem Cabalat Șabat ca de Șabat de sărbătoare

4. Există reguli de spălat și pieptănat de Șavuot pe care nu le vom detalia aici.

5. Obiceiul de a mânca lactate.

Acest obicei frumos se ține cel puțin la una din mesele de Șavuot – de obicei de Șabat de dimineață sau de la prânz. Însă – atenție! Obligația de a mânca carne rămâne, deoarece „bucuria sărbătorii constă în carne și vin”.

Atenție: să nu amestecăm carne cu lapte.

6. Pentru cei care învață noaptea, există reguli de rugăciune la binecuvântările de dimineață.

Obiceiul de a mânca lactate de Șavuot

Există câteva explicații pentru acest obicei. Vom aminti câteva.

1. De Șavuot se aduceau la Templu „două pâini” שתי לחם. Ca să ne amintim de aceste pâini, se mănâncă două feluri de mâncare.
2. Îngerii care au venit la Avram, au mâncat carne cu lapte, deoarece Toraua încă nu le-a fost dată. Ca să dovedim diferența între noi și ei, noi mâncăm lapte și după aceea carne – fără să le amestecăm, fiindcă așa poruncește Toraua – așa dovedim că Tora ne aparține nouă și nu lor.

Șavuot שבועות - obiceiuri și tradiții vechi și noi [anul 5779]

În acest an sărbătoarea începe în ziua de joi, 28 mai, la apusul soarelui și durează până în seara de vineri 29 mai. După o tradiție care datează de peste 3.000 de ani, în ziua a șasea a lunii Sivan poporul evreu prăznuiește frumoasa sărbătoare de Șavuot, care simbolizează începutul verii.

Aceasta este una din cele trei sărbători de pelerinaj obligatoriu la Ierusalim, la Templu, împreună cu Pesah și Sucot. Data sărbătorii de Șavuot se stabilește în funcție de număratoarea de Omer, care începe a doua zi de Pesah, adică depinde de data sărbătorii de Pesah. Sărbătoarea de Șavuot este cunoscută sub diferite nume – mai multe amănunte se găsesc în articolele:

Prima recoltă adusă la Templu

Sărbătoarea de Şavuot se mai numește și *Hag Habikurim*, adică sărbătoarea primei recolte. Este o ofrandă care simboliza primul grâu adunat în anul acela. Sărbătoarea mai are un nume legat de agricultură: *Hag Hakațir*, adică sărbătoarea secerișului, aceasta fiind perioada în care în Israel începe secerișul grâului. Când Templul din Ierusalim exista, se făcea o paradă în care erau aduse primele fructe (șapte soiuri) și alte produse agricole, cum ar fi recolta de grâu. În fruntea convoiului mergea un bou cu coarne aurite și împodobite cu o cunună de măslin.

După căderea celui de al doilea Templu acest obicei a încetat; a rămas doar împodobirea casei și a sinagogii cu verdeață. În epoca modernă pionierii sioniști care au înființat primele așezări agricole au reînnoit acest frumos obicei. Prima paradă de Şavuot din epoca modernă a fost la Iafo în 1912. Acea sărbătoare era puțin diferită. Ea se numea „Sărbătoarea florilor” și în cadrul ei casele noului orașel Tel Aviv au fost împodobite cu flori. Abia în anii douăzeci au început paradele recoltei. La început acestea aveau loc numai în kibuțuri.

Şavuot la Tel Aviv în 1929

Începând din 1929 s-au făcut sărbători comune mai multor localități, de exemplu cea din kibutul Ein Harod pentru așezările din regiune. Și la Tel Aviv a avut loc o paradă pentru localitățile din împrejur. Din 1932 au început sărbătoririle și la Haifa. După întemeierea statului Israel aceste parade au devenit un frumos obicei modern, chiar dacă nu sunt respectate toate regulile și poruncile din scripturi. Interesant că ritualul agricol de pe vremea

Templului din Ierusalim este menținut tocmai în kibuțuri, care în general sunt așezări socialiste și anti-religioase.

Copiii îmbrăcați în alb și având pe cap cununite de flori cântă, dansează și defilează, purtând roadele pământului. Bineînțeles că toată lumea participă, de la bebeluși până la bătrâni. Iată cum arată sărbătoarea recoltei, ținută la kibuțul Ruhama în 2014:

Se învață toată noaptea

Un alt obicei este așa-numitul *Tikun leil Şavuot* (Repararea nopții de Şavuot). Rânduiala este de a învăța toată noaptea diferite teme din Tora, Mişna, Talmud, etc. Despre ce și cum se învață puteți citi în articolul meu care apare astăzi pe situl evrei.ro

În Israel, în ultimele decenii acest obicei este preluat tot mai mult și de persoane nereligioase. În această noapte oamenii se întâlnesc în clase sau în săli de spectacole. Instituțiile educaționale de iudaism, chiar și cele nereligioase, țin în această noapte zeci de lecții, prelegeri, întâlniri cu profesori, politicieni și rabini. Unele sunt transmise în direct la televiziune. În săli de spectacole se țin conferințe până în zorii zilei.

La sinagoga unde se ruga familia mea, învățam toată noaptea, iar în zori, pe la ora cinci se ținea rugăciunea de dimineață pentru cei care învățaseră toată noaptea. La ora nouă se ținea din nou rugăciunea pentru cei care au dormit.

Se mănâncă lactate

Cel mai cunoscut obicei de Şavuot este de a mânca lactate. El este răspândit printre toate grupările de evrei: așkenazi, sefarzi și orientali. Ca orice obicei, cult sau tradiție, sursa lui este greu de depistat. De obicei există legende legate de evenimente din Biblie, sau de evenimente sau personaje remarcabile din istoria poporului evreu.

Acest obicei este direct legat de încă un nume al sărbătorii de Şavuot: *Matan Tora*, (dăruirea Torei). S-a stabilit că evenimentul de pe Muntele Sinai, în care poporul evreu a primit Tora (cele zece porunci) a avut loc în ziua a șasea a lunii Sivan, șapte săptămâni după ieșirea din Egipt. În așteptarea acestui eveniment evreilor li s-a poruncit să se purifice. Hainele albe și hrana albă (produsele lactate) sunt un simbol al purificării.

Altă legendă legată de dăruirea Torei spune că printre poruncile din Tora era și cea de a nu amesteca lapte și carne. Bineînțeles că vasele lor și carnea încă nu erau cașer după regulile primite chiar în aceeași zi. Dar Tora a fost dată în ziua de Şabat, astfel încât nu se puteau pregăti vasele și jertfi animale după noile reguli – de aceea în această zi strămoșii noștri nu au mâncat carne. Mai este interesant de comentat că atunci a fost pentru prima oară în care evreii au mâncat lapte și lactate. Până atunci evreii trăiau după cele șapte reguli ale fiilor lui Noah (Noe), care le interzicea consumarea laptelui, abia Tora le-a permis acest lucru: „Să aduci în casa Domnului tău pârga celor dintâi roade ale țării tale. Să nu fierbi un ied în laptele mamei lui.” (Exod 23:19)

Există încă o legendă cu o aromă aparte, cea despre nașterea lui Moșe (Moise). După datină Moșe s-a născut în ziua de 7 Adar. El a stat acasă trei luni: Adar, Nisan și Iyar, iar în ziua a șasea a lunii următoare, Sivan, a fost pus într-un coșuleț pe valurile Nilului. Fiica Faraonului l-a salvat, l-a adoptat și l-a adus în casa tatălui ei. Imediat a apărut însă problema: ce să-i dea de mâncare? Trebuia angajată o doică. Numai că pruncul refuza să sugă de la doicile egiptene. (Talmudul dă explicația că gura lui trebuia să rămână pură, fiindcă el va fi cel care va vorbi cu Domnul.) Singura doică de la care Moise a acceptat să sugă era mama lui adevărată, locheved! Ironia sortii – faraonul a poruncit omorârea noilor născuți evrei tocmai pentru ca să nu se consolideze o clasă conducătoare a poporului. Iar cel mai mare lider al poporului crește chiar sub nasul lui, sub tutela fiicei lui! Pe costul lui! Iar mama pruncului este plătită pentru a-l alăpta!

Pentru a comemora acest eveniment din viața lui Moșe, care a început chiar în ziua a șasea a Lunii Sivan, adică Șavuot, în această zile mâncăm lactate. Ca urmare, în perioada pregătirilor pentru sărbătoare, consumul de produse lactate din Israel crește cu zeci de procente față de cel obișnuit. Și nu numai lapte, ci tot ce conține lapte: prăjituri, înghețată, bomboane, etc.

În copilăria mea îmi aduc aminte că la noi acasă se mânca supă de cartofi în lapte, mămliguță cu lapte sau iaurt, apoi clătite umplute cu brânză dulce și mai ales găluște de brânză dulce în pesmet.

* * *

Acestea sunt doar o parte din obiceiurile acestei sărbători. În unele comunități, mai ales cele din Africa de Nord se practică jocuri cu apă. Acestea sunt foarte iubite de copiii din Israel. Sunt comunități în care se mănâncă azima rămasă de la Pesah îmbibată în lapte. Iar în sinagogă se citește frumoasa carte a lui Rut.

Urez tuturor cititorilor - **Hag Șavuot Sameah!**

Șavuot שבועות [anul 5779]

Şavuot este a doua sărbătoare din cele trei Regalim (Pesah, Şavuot, Sucot). Sărbătoarea se ține a doua zi după terminarea numărării de Omer de 7 săptămâni, deci în ziua de 6 Sivan. În Eretz Israel ea se ține o singură zi, în timp ce în diasporă durează două zile. În perioada când Templul mai exista, se obișnuia de Şavuot aducerea unei ofrande speciale, care se numea קרבן שתי הלחם *korban ştei halehem*, adică ofranda de două pâini, și celebra perioada începerii culesului primei recolte ביכורים *bikurim*. Ofranda asta era considerată specială pentru că era din pâine coaptă hameț. De obicei, ofrandele nu trebuie să fie din pâine hameț. Acest aspect semnifică un moment de vârf al prevederilor contradictorii între Pesah și Şavuot. De Pesah hamețul era interzis, pe când acum nu numai că nu este prohibit, ci ofranda chiar este hameț. În afară de asta, de Pesah ofranda era din orz, pe când de Şavuot este din grâu.

Hazal au identificat sărbătoarea asta cu ziua în care s-a dat Tora pe muntele Sinai, adică ziua de Matan Tora. În perioada celui de al doilea Templu grupul numit Saduchei (Ṭedukim) au intrat în dezacord cu marii înțelepți în privința fixării datei acestei sărbători. Ei înțelegeau "ziua de după Şabat" din Tora ca fiind chiar Şabatul de Pesah, în timp ce Hazal au înțeles așa cum se interpretează și în prezent, adică ziua de după sărbătoare (prima zi de Pesah). Dacă numărăm cum s-a stabilit și numărăm astăzi data este fixă: 6 Sivan. Dacă numărăm după saduchei (cum numără și creștinii astăzi) data nu este fixă, depine în ce zi a săptămâni a căzut Pesah (am explicat detaliat în articolul despre Omer).

Numele sărbătorii

Diferitele nume care s-au dat acestei sărbători reflectă semnificațiile ei.

- **Şavuot שבועות.** În amintirea celor șapte săptămâni de numărătoare a Omerului care leagă sărbătoarea de Pesah de această sărbătoare. Cuvântul acesta mai poate avea o semnificație, citind-o Şvuot, de la cuvântul *Şvua* care înseamnă jurământ, fiind o aluzie a jurământului făcut de Kadoş Baruch Hu poporului Israel în timpul Matan Tora, darei de Tora, că nu va schimbe pe vecie poporul acesta al Lui cu vreun alt popor. Și evreii, la rândul lor, au jurat că vor păstra întotdeauna credința în El și Toraua.
- **Matan Tora** sau **Zman Matan Toratenu זמן מתן תורתנו**. În ziua asta în anul 2448 de la crearea lumii a apărut HaKadoş Baruch Hu pe muntele Sinai și a dat Tora în timp ce poporul era în jurul muntelui. Acesta e un eveniment unic, în care a dat cele Zece Porunci înscrise pe *Luhot Habrit* לוחות הברית, (tablele legii) care au fost puse în Tabernacul și mai târziu în Templu.
- **Hag Habikurim חג הביכורים**. Pe numele primei recolte care se numește "bikurim" și care era o ofrandă "*Minhat Habikurim*" מנחת הביכורים pe care o aduceau de ziua asta și se numea "*Ştei halehem*" שתי הלחם (două pâini), fiind primul grâu care s-a adunat în anul acela. Bikurimurile astea puteau fi aduse din Şavuot până la Sucot. Acest nume al sărbătorii apare în pericopa Pinhas:

„Și în ziua celor dintâi roade, când aduceți o ofrandă nouă de mâncare lui Adonai, de Şavuot, să aveți o adunare sfântă, nici o muncă să nu faceți” (Numeri 28:26).

- **Hag Hakațir חג הקציר** (seceriș). Asta este perioada în care începe secerișul grâului după cum ne este scris în Exodul 23:16:

„Și sărbătoarea Secerișului, cele dintâi roade ale recoltelor tale, pe care le semeni pe câmp”

- **Ațeret** **עצרת**. Cuvântul acesta înseamnă și sfârșit și încheiere (de la rădăcina *ațar* עצר care înseamnă a se opri) și într-un fel se poate spune că este sfârșitul sărbătorii de Pesah. Țsta era numele sărbătorii folosit de Hazal după cum apare în Mișna, tractatul Roș Hașana 1:2,

Ritualuri, obiceiuri și tradiții ale sărbătorii

- Împodobirea casei cu verdeață. Împodobirea sinagogii și casei cu verdeață, în amintirea *bikurim* și grânelor care erau aduse drept ofrandă în Templu este un obicei foarte vechi. Din cauză că exista un loc unde se puneau chiar un pom în sinagogă, Hagaon MiVilna (Lituania, sec. 18) și alții au încercat să desființeze obiceiul, pe motiv că s-ar putea confunda cu pomul de Crăciun. Totuși, obiceiul continuă să existe, cu podoabe de ramuri și frunze.
- Învățatul din Tora toată noaptea. Se obișnuiește să se învețe toată noaptea și asta se numește "*Tikun LeI Șavuot*" **תיקון ליל שבועות**. După tradiție, în noaptea dinaintea primirii Tora, Bnei Israel au dormit până târziu și nu s-au trezit, iar Moise a trebuit să vină și să-i trezească. Ca să nu se mai întâmple așa ceva, au hotărât să facă *Tikun* (învățătură) și să rămână trezi toată noaptea învățând Tora. În orice caz acest obicei și acest nume vine din cartea de „Zohar”.
- Citirea Megilat Rut. Este obicei ca în afară de citirea din Tora să se citească și Megilat Rut, despre Rut care este *Gioret* **גירת**, adică convertită la iudaism și este bunica lui David Hamelech. Importanța lecturii rezultă din faptul că povestea relatată în carte, plină de patetism, care dezvăluie curajul și spiritul de sacrificiu ale lui Rut, se petrece în perioada asta a anului. În diaspora, unde sărbătoarea durează două zile, Așkenazim obișnuiesc s-o citească în prima zi.
- Obiceiul de a mânca brânzeturi și miere. Este un obicei care datează de la sfârșitul Evului Mediu. În Halacha a fost o problemă cu acesta din cauza obiceiului că **אין שמחה אלא בבשר** *ein simha ela babasar* adică „numai în carne este bucurie”. De aceea, mulți obișnuiesc să mănânce cel puțin o masă cu carne.

Ritualuri în rugăciune

- În prima zi se citește din Tora în pericopa Yitro (Exod), Maftir în Pinhas și haftara în Ezechiel. A doua zi din pericopa Ree (Deuteronom), Maftir la fel și haftara în Habakuk.
- Akdamut **אקדמות**. Așkenazim citesc la Șaharit înainte de citirea din Tora piutul Akdamut care este în aramaică și vorbește despre binecuvântările Toraei și ale studiului ei.
- A doua zi se spune Yizkor

Vom încheia subliniind rolul acestei sărbători în consolidarea unității de conștiință și identitate a poporului evreu, fiind vorba despre o zi în care poporul evreu i s-a întâmplat cel mai ilustru fapt care i se putea întâmpla: în ziua aceasta, poporul nostru i s-a dat Tora pe muntele Sinai și în același timp a fost ales dintre toate popoarele lumii de Kadoș Baruch Hu în calitate de „poporul Lui”, primind misiunea de a fi

ממלכת כהנים וגוי קדוש *mamlechet cohanim vegoi kadoș* „regalitate de cohanim și popor sfânt”.

Simhat Tora - Sărbătoarea „Bucuria Torei” **שמחת תורה [anul 5780]**

Simhat Tora este o sărbătoare, moed מועד, care se ține imediat de după Sucot, în Israel în a opta zi, adică de 22 Tișrei împreună cu sărbătoarea de Șmini Ațeret, iar în diaspora a doua zi, adică a noua zi de 23 Tișrei. În această zi noi sărbătorim terminarea citirii ciclului anual de pericope și începerea noului ciclu. În ziua aceasta noi citim ultima pericopă din cele 54 Vezot Habracha și începem primul capitol a primei pericope Bereșit.

Originea sărbătorii este foarte controversată. În orice caz ea nu apare deloc nici în Tora, nici în restul de Tanach, nici în Talmud. Sărbătoarea este amintită pentru prima oară într-unul din cele mai vechi Sidururi (carte de rugăciune) a lui Rav Amram Gaon din secolul al nouălea. Încă sărbătoarea avea tot felul de nume până în secolul 11 când în Spania întâlnim pentru prima oară numele de Simhat Tora pentru această sărbătoare. Originea sărbătorii este aproape sigur în Bavel (Babilon) unde ciclul de citire a Torei era de un an. În Israel ciclul era de trei ani. De acolo din Bavel s-a răspândit în toată lumea. Însă bucuria și veselia pe care le purtăm când terminăm de citit din Tora sau terminăm de învățat o carte apare deja în midraș. Midraș Șir Hașirim Raba 1:9 explică versetul 15 din 1Regicap. 3 „Și Solomon s-a trezit și iată a fost un vis. Și a venit la Ierusalim și a stat în fața Aron Brit Adonai (chivotul legământului) Domnului și a adus arderi-de-tot și jertfe de pace și a făcut un ospăț tuturor slujitorilor săi” în felul următor: „Rabi El'azar a spus: de aici (învățăm) că facem un ospăț la terminarea Torei”. Astăzi cea mai mare parte a veseliei și sărbătorii este dansul cu cărțile (sulurile) de Tora în brațe. În afară de asta se organizează și mese festive.

Citirea din Tora

Se citește din Tora ultima pericopă cu care se termină cartea de Tora și anume Vezot Hatora. Aceasta este singura sărbătoare în care se citește o pericopă și este singura pericopă care se citește de o sărbătoare care, și ea este singura în care sunt chemați 7 „olim” care citesc. Adevărul este că toată obștia este chemată la Tora chiar și copiii într-un singur grup. Ultimul care este chemat să încheie citirea Torei în anul respectiv se numește *Hatan Tora* חתן תורה (mirele Torei), aceasta fiind o cinste deosebită. Imediat după aceea, fără nici o întrerupere este chemat încă un „ole” care se numește *Hatan Bereșit* חתן בראשית (mirele de Bereșit/Geneza) care citește prima parte a primei pericope, Bereșit, încă o cinste deosebită. Asta ne arată continuitatea vieții și neoprirea ciclurilor de citire și învățatură nici măcar pentru o clipă.

Hakafot הקפות (Circuituri)

Apogeul sărbătorii este momentul în care sunt scoase toate cărțile de Tora din dulap și sunt duse pe brațe în circuite în jurul podiumului (bima). Se fac 7 circuite cântând și dansând când la fiecare circuit sulurile trec de al un participant la altul. Acest ritual este destul de nou datând probabil din secolul 15. Acest ritual se face în seara de sărbătoare spre sfârșitul rugăciunii de Arvit și dimineața la Șaharit înainte sau după citirea din Tora. Unul dintre participanți merge înainte și citește rugăciuni și piyutim (cântece religioase) și după fiecare circuit se cântă și se dansează.

În Israel la ieșirea din sărbătoare (exact când ea începe în diaspora) se organizează *Hakafot Șniyot* הקפות שניות (Circuite secunde) și se dansează cu suluri și în afara sinagogilor, pe străzi.

Este frumos că terminăm sărbătorile de toamnă și zilele de căință și iertare cu atâta veselie și bucurie și la fel terminăm citirea cărții de Tora și reînceperea ei cu și mai multă veselie.

Vei fii numai vesel *vehayita ach sameah* והיית אך שמח

Hag Sameah חג שמח

Şmini ațeret - שמני עצרת Asemănări și deosebiri cu celelalte sărbători [anul 5779]

Şmini ațeret este o sărbătoare din Tora care cade de 22 Tişrei, care este a doua zi după a șaptea și ultima zi de Sucot. Ea vine imediat după Sucot, dar nu-i aparține, ci este o sărbătoare aparte, fiind un lom Tov.

În Ereț Israel se ține în aceeași zi și Simhat Tora și din cauza asta acolo asta e numele popular al acestei zile și nu Şmini Ațeret, dar fiecare dintre ele este o sărbătoare diferită. Şmini Ațeret, după cum am spus este o sărbătoare din Tora, iar Simhat Tora nu este nici în Tora nici în Mişna sau Talmud ci de mult mai târziu, de pe vremea Gheonim (aprox. 600-1000 e.n.). În diaspora, unde există și o a doua zi de sărbători majore "yom tov şeni şel Galuyot", ele se sărbătoresc separat. Ziua care este după Sucot este Şmini Ațeret și cea de a doua zi este Simhat Tora.

Sursa din Tora a sărbătorii de Şmini Ațeret poate fi găsită în cartea Numeri 29, imediat după regulile de Sucot:

"În ziua a opta veți avea o adunare, nu veți face nici un fel de muncă. Veți aduce ca ardere de tot o jertfă prin foc, de un miros plăcut Domnului: un vițel, un berbec și șapte miei de un an fără imperfecțiuni. Împreună cu darul lor de mâncare și jertfele lor de băutură să aduceți și un țap de jertfă de ispășire, în afară de arderea darurilor lor" (versete 35-38).

Care este principala semnificație a acestei sărbători?

Cuvântul ațeret עצרת înseamnă în ebraică adunare, în special pentru rugăciune și sacrificii. În zi de ațeret munca era interzisă. Și a șaptea zi de Pesah se numește în Tora ațeret (Deutoronomul 16:8) și sărbătoarea de Şavuot este numită de Hazal ațeret. Spre deosebire de alte sărbători în care se subliniază minunile care s-au întâmplat poporului evreu, de Şmini Ațeret nu amintim nici un eveniment, ci ne bucurăm că Îl avem pe Kadoş Baruch Hu, după cum este scris în midraşul Yalkut Şim'oni.

Un lucru important care trebuie menționat este că, pe lângă semnificația religioasă a sărbătorii, putem vorbi și despre o semnificație agricolă, Sucot numindu-se și „Sărbătoarea adunării” (desigur, evocând culesul recoltelor și fructelor) חג האסיף (Exod 23:16). Asta este perioada în care încep ploile în Ereț Israel și din cauza asta noi spunem de Şmini Ațeret rugăciunea de ploaie תפילת הגשם, în care este menționat sezonul de ploi și adresată rugămintea pentru un an îmbelșugat în ploi. În afară de asta, începem să amintim ploile și în rugăciunea de Amida în care

Începem să spunem "Maşiv haruah umorid hageşem" („Tu faci să sufle vântul și să cadă ploaia”). În perioada celui de al doilea Templu erau și alte evenimente legate de apă: Nisuch Hamayim („Stropirea altarului”), Simhat Bet Haşoeva și se spuneau Hoşaanot.

O altă semnificație interesantă poate fi desprinsă din Talmud, tractatul Suca 55:2, în care ni se spune că Şmini Aţeret înfăptuieşte o legătură specială între poporul Israel și Hakadoş Baruch Hu, în timp în ce zilele de Sucot au mai mult semnificații universale. După Hazal, asta ne explică faptul că de Sucot se jertfeau în Templu 70 de viţei (reprezentând cele 70 de naţiuni), iar de Şmini Aţeret noi jertfim doar un singur viţel echivalent numai cu poporul evreu.

Regulile sărbătorii

Din Tora aflăm despre interdicția de a munci pe parcursul sărbătorii, cu excepția activității de preparare a bucatelor (gătit), ca și în alte zile de Iom Tov.

פז"ר קש"ב PZR KŞV

Iată în continuare, prezentate pe scurt, cele 6 reguli pe care ni le enumeră Talmudul și care au semnul de abreviație PZR KŞV (prima literă a fiecăruia):

- Payis פיס, adică „sorti”. În ziua aceasta se trăgea la sorti ordinea jertfelor de Yom Tov între cele 24 de rânduri de Cohanim. De Sucot nu se trăgea la sorti.
- Zman זמן, adică Bircat Hazman, „binecuvântarea timpului”, pe care noi o cunoaştem ca „ Bircat Şehecheyanu”, , care se spune de sărbători ca prima zi de Sucot, dar nu în restul zilelor. Cu toate acestea ea se spune și de Şmini Aţeret.
- Regel regel, adică cele trei sărbători în care evreii se „urcau” la Templu (Pesah, Şavuot, Sucot). Sunt multe explicații privind semnificația cuvântului acesta aici.
- Korban קרבן, adică jertfă, ofrandă, acestea fiind diferite de Şmini Aţeret față de cele jertfite de Sucot, numărul lor fiind diferit.
- Şir שיר, adică cântec. În Templu Leviimii cântau în fiecare zi de Sucot Psalmi, în care este vorba despre donații și daruri pentru săraci. Spre deosebire de aceste zile, de Şmini Aţeret în care ei cântau „Lamenaţeah al haşminit” (Psalm 12). Dacă sărbătoarea cădea de Şabat nu se spunea, ci, ca de obicei, „Mizmor şir leyom haşabat” (Psalm 92).
- Bracha ברכה, adică „binecuvântare”. Și aici apare o controversă între comentatori despre ce fel de bracha este vorba. Raşi și elevii lui spun că este Bircat Hamelech, binecuvântarea regelui care apare în Tosefta. Rabenu Tam (nepot a lui Raşi, secolul 12 e.n.) spune că este vorba despre Bircat Hamazon, binecuvântarea de după masă, în care este amintit Şmini Aţeret.

Sucot - Cartea Ecclesiastul קהלת Kohelet [anul 5781]

De [Șabat hol-hamoed Sucot](#) (zilele între prima zi de sărbătoare și ultime zi a ei) [se citește în rugăciunea de Șaharit cartea Kohelet/Eclesiastul](#), care în Biblia ebraică se află în partea de Scrieri, Ktuvim, fiind unul dintre cele cinci sulari. În Biblia creștină cartea se află în porțiunea de „Cărți poetice, de înțelepciune”. Eclesiastul este probabil una dintre poreclele lui Șlomo Hamelech (regele Salomon). Numele în limba română este o transcripție din numele grecesc Ἐκκλησιαστής (Ecclesiastes) care provine din traducerea grecească din Septuaginta. Cuvântul derivă de la cuvântul în limba greacă *ekklesia* care înseamnă „adunare”. Ea este o traducere din ebraică, Kohelet קהלת, numele autorului, care provine de la cuvântul ebraic *kahal* קהל, public, adunare. Înțelepții susțin că este vorba despre ritualul de *hakhel* הקהל, adunare a poporului pentru sărbătoare.

Această carte este atribuită regelui Salomon după cele scrise în primul verset al cărții în care scrie că autorul este Kohelet Ben David, adică Kohelet, fiul lui David. Noi știm că Solomon a scris trei cărți din cele 24 din Tanach: Șir Hașirim, Mișlei și Kohelet, adică Cântarea Cântărilor, Proverbe și Eclesiastul. Problema este că fiecare din cele trei este foarte diferită de celelalte două, atât în limbaj cât și în stil literar, parcă nu ar fi același autor. Aici înțelepții ne spun în Midraș Șir Hașirim Raba și în midrașul Kohelet Raba că Șlomo a scris fiecare carte într-o altă perioadă a vieții lui. Când era tânăr a scris poezii de dragoste – Cântarea Cântărilor, când s-a maturizat a scris cărți de înțelepciune - Proverbe „Când înțelepciunea va intra în inima ta” (Proverbe cap.2), iar când a ajuns la bătrânețe a privit lumea și a spus „Totul este deșertăciune” (Eclesiastul 1:2), adică totul este zadarnic sub soare. După Talmud, cartea a fost transmisă de Salomon oral și numai pe vremea regelui Hizkiyahu, 200 de ani după Solomon, cartea a fost redactată în scris.

Această idee de inutilitate în viață, exprimată în limba ebraică prin cuvântul *hevel* הֶבֶל (deșertăciune, nulitate) nu este concluzia cărții după cum pare a fi, ci este chiar problema cu care noi ne confruntăm: dacă toate faptele omului sunt temporare și trecătoare, nu ne mai rămâne decât să ne întrebăm „Ce folos are omul cu toată truda lui cu care se trudește sub soare?” (Eclesiastul 1:3). Aceasta este problema cu care se confruntă Kohelet de-a lungul întregii cărți. Problema se complică și mai mult fiindcă omul de-a lungul vieții lui se confruntă și cu o problemă de ciclul continuu al vieții, ciclu care ne stârpește de posibilitatea de înnoire: „Generație trece și generație vine dar pământul rămâne pentru totdeauna” (1:4). Una dintre învățămintele care pot fi trase de la aceasta situație este de a intra în depresie și disperare. Din capitolele 1-2 se poate deduce această concluzie. Pe de altă parte, Kohelet analizează această problemă de hevel cu ajutorul câtorva unelte. Prima este înțelepciunea pe care a obținut-o în viață, iar a doua este experiența lui de o viață care se încheie în plăcerile vieții, cum ar fi case frumoase, petreceri, bani și aur. Cu ambele unelte ajunge la aceeași concluzie „Totul este deșertăciune și goană după vânt” (1:14); „Deci bucură-te de plăcere. Dar iată, aceasta de asemenea este deșertăciune” (2:1). Concluzia este „Toate nu au nici un avantaj sub soare” (2:11).

Kohelet se întreabă în continuare dacă oare este vreo cale de a ieși din această stare de depresie și frustrare? Printre altele, după ce renunță aproape de tot la unealta de înțelepciune el încearcă să rezolve această problemă cu ajutorul termenului de *yitron* יִטְרוֹן, adică [avantaj](#) care poate fi tradus și beneficiu, privilegiu, preponderență, folos și chiar supremație. După ce în cap. 2:11 el spune că nimic nu are avantaj, el începe să caute dacă găsește în ceva vreun folos? Dacă la începutul cărții el își pune întrebarea „Ce avantaj/folos are omul din toată truda lui cu care se trudește sub soare?” (1:3). În continuare el susține „Apoi am privit la toate lucrurile pe care mâinile mele le-au lucrat și la truda cu care m-am trudit ca să le fac; și iată, totul este deșertăciune și goană după vânt și nu am avut nici un avantaj/folos sub soare” (2:11). Iar el spune chiar mai mult decât asta „Omul nu este superior animalelor” (3:19) și chiar „stăpânul limbii (cel care are limbă) nu are nici un avantaj/folos” (10:11). Tot ceea ce-i

rămâne este un mic avantaj la înțelepciune: "Și am văzut eu că înțelepciunea are avantaj asupra prostiei, așa cum lumina are avantaj asupra întunericului" (2:13), „avantajul/folosul cunoștinței înțelepciunii va da viață la cei care o au” (7:12). Oare există un avantaj absolut pe care îl putem asuma?

Un singur verset cam încâlcit ne prezintă un fel de avantaj/folos care poate fi o posibilă soluție pentru descifrarea ei: „Avantajul/folosul pământului este în **tot**; el, regele, prelucrează pământul” (5:9). Bineînțeles că la așa un verset greu sunt extrem de multe comentarii. Marele comentator Even Ezra (Spania, sec. 12) spune că avantajul în acest verset este marea valoare pe care o pot obține oamenii de la prelucrarea pământului. Cartea de cabala Zohar ne dă cu totul altă interpretare. Zoharul pornește de la cuvântul **tot**, *kol* כול, pe care ni-l explică reprezentând lumea de sus, ceea din care provin sufletele. Cu alte cuvinte acesta reprezintă lumea care se află peste realitatea noastră. Totul în această lume a noastră provine din „**tot**”, din lumea de sus. În a doua parte a versetului este vorba despre calea prin care omul poate să procure pe lumea asta avantajul care se află în „**tot**”, în lumea superioară. Calea este felul în care omul va lucra astfel ca regele, adică Hakadoș Baruch Hu, ne va putea răspunde. Cu alte cuvinte să vină la câmpie și să o binecuvânteze, ceea ce reprezintă acțiunile și munca omului. Omul care va acționa pe câmpie știind că nu numai el se află acolo, ci și regele este acolo, omul care va ști să facă legătura între cele două, el este acela care va primi binecuvântarea Domnului. Omul care știe să-și îmbine munca, truda cu „**tot**”, cu lumea superioară, regele îi va răspunde. Această conectare dăruiește acest avantajul pe care Kohelet îl caută cu disperare în această carte.

Trebuie menționat că pe lângă alte cuvinte care se repetă în această carte de multe ori, cum este *yitron* יטרון, **avantaj** sau *hevel* הבל, **deșertăciune** sau *tahat hașemeș* תחת השמש **sub soare**, cuvântul care se repetă de mai mult de 150 de ori este cuvântul *kol* כול, **tot**. Aproape în toate cazurile se poate renunța la cuvânt fiind un adjectiv de întărire. Pe de altă parte, poate fi înțeles și după comentariul din cartea de Zohar, ca lumea superioară.

Kohelet spune că alegerea depinde de fiecare dintre noi. Unii vor să-și umple lumea cu **tot** al lor particular, pe când alții pot alege **tot**-ul de sus, **avantajul** din legătura cu **tot**, adică cu lumea superioară, cea a regelui, a lui Kadoș Baruch Hu.

Într-adevăr la sfârșitul cărții el ajunge la concluzia cu care a început cartea: „Deșertăciunea deșertăciunilor, spune Kohelet, totul este deșertăciune” (12:8). Însă pe de altă parte în continuare el ajunge și la cea de a doua concluzie: „Ultimul cuvânt, cu toții să-l ascultăm pe Hakadoș Baruch Hu, să te temi (să crezi) și să păzești poruncile lui că acesta este tot omul” (12:13).

Kohelet și sărbătoarea de Sucot

La prima vedere alegerea de a citi această carte tocmai de Sucot pare ciudată. Tocmai în cea mai veselă sărbătoare în care noi suntem porunciți să fim veseli prin poruncă (oare este posibil așa ceva?), se citește cea mai deprimantă carte din tot Tanachul, o carte care în capitolul 2 ajunge la puncte culminante de depresie și deprimare: „Și am urât toată truda mea cu care m-am muncit sub soare, pentru că trebuie s-o las omului care va fi după mine” (2:18).

Pe de altă parte sunt foarte multe motive pentru care înțelepții au ales această carte să fie citită de Sucot. În primul rând, toată cartea se rotește în jurul ideii că totul în viață este provizoriu, totul este temporar. Aceasta este și ideea principală a sărbătoririi de Sucot, în care noi suntem porunciți să punem tot ce avem permanent la o parte și să simțim pe pielea noastră temporaritatea. La fel și Kohelet ne învață că totul în viață este temporar și toată truda omului ca și tot ce acumulează dea lungul anilor le va lăsa altora, adică totul a fost în zadar.

Doar credința în Kadoș Baruch Hu și îndeplinirea poruncilor sale rămân pe vecie și ne îndrumă să fim mai buni. Așa vom pute să fim veseli prin poruncă chiar dacă situația pare disperată.

Chiar și Kohelet ne îndeamnă să fim veseli: „Pentru că inima mea s-a bucurat de toată truda mea și aceasta a fost partea mea din toată truda mea” (2:10).

Sucot - Hoşana Raba רבה הושענא [anul 5784]

Hoşana Raba „Marea implorare (salvează-mă te rog)” este numirea celei de a șaptea (ultima) zi a sărbătorii de Sucot, pe data de 21 Tişre, cu o zi înainte de sărbătoarea din Tora numită Şmini Aşeret. În Templu, această zi era apogeul ritualului cu salcia *mişvat arava* מצוות ערבה. În această zi, obișnuiau în Templu să pună ramurile de salcie în picioare pe altar, chiar și în ziua de Şabat. Astăzi, tot ce a mai rămas de la acest ritual este „lovirea sălciilor” în această zi. De asemenea tot atunci se spun mai multe Hoşaanot (*piutim*, cântece religioase) decât în celelalte zile ale sărbătorii.

Ziua este amintită pentru prima oară în Midraş Şoher Tov despre Tehilim în Psalmul 17.

Ritualul în Templu

Mişvat Arava în Templu era executată pe altarul din *Azara* (din faţa Templului). Altarul avea gropiţe în jurul lui, în care erau băgate sălciile ca să se încline peste altar. Cohanimii (preoţii) înconjurau altarul o dată în fiecare zi a sărbătorii de Sucot, iar în ziua aceasta îl înconjurau de şapte ori. Toate acestea ne sunt prezentate în Mişna, tractatul Suca 4:5.

În Talmud sunt câteva dispute legate de unele aspecte ale acestui ritual. Cel mai aprig era, probabil, cel care a stabilit că el se ţine și de Şabat. De aceea, când s-a stabilit definitiv calendarul, a fost aranjat așa ca această zi să nu mai cadă niciodată de Şabat.

Obiceiuri

- **Învăţătura nopţii de Hoşana Raba** - *Tikun lel Hoşana Raba* תיקון ליל הושענא רבה. În această noapte, foarte mulţi obișnuiesc să rămână treji ca să învețe toată noaptea Tora dintr-un sidur numit „*Tikun lel Hoşana Raba*” sau se învață după alegerea participanţilor. De obicei se citește din cartea Devarim-Deuteronom și din Psalmi, deoarece ei sunt atribuiți regelui David, care este și unul din *uşpezin*, oaspeți în Suca. Unii mai adaugă și un fragment de Selihot.
- **Baterea sălciilor** - *Hibut aravot* חיבוט ערבות. Obiceiul este să se lege împreună 5 sălcii și să se bată cu ele pe podea de 5 ori. Unii o fac nu pe podea, ci direct pe pământ. Numărul de cincisette este introdus târziu și vine din Cabala. Nu toți le țin cu rigoare. Aşkenazimii spun *piutul „Taane emunim”*.
- **Binecuvântarea „Pitka Tava”** פתקא טבא. Evreii Aşkenazi îşi urează *Pitka Tava* sau în yidiş *A git kittel* care înseamnă „Un bileţel bun”. Credinţa este că în această zi Dumnezeu dă pe mâinile mesagerilor bileţelele cu sentinţa fiecăruia dată încă de Iom Kipur, care mai poate fi schimbată în ultima clipă a acestei zile.
- *Kreplech* קרעפלך. Aşkenazii mănâncă *kreplech*, un fel de colţunaşi umpluţi cu carne în supă.

- Ritualuri care nu se mai țin. Cel puțin două ritualuri din Evul Mediu nu se mai practică: înconjurarea Muntelui Mălinilor și „Obiceiul umbrii” *minhag hațel* מנהג הצל.

Rugăciuni

În ziua acesta se adaugă la rugăciunile de Hol HaMoed și altele, cum ar fi Psalmul 130, binecuvântarea *Yiștabah*, *Ata hereta* și cele 13 principii *Midot*. Nu se citește *Nișmat col hai*. Unii spun Selihot înaintea rugăciunii.

În cartea profetului Hagai cap.2, versetul 1 ni se spune că această profeție i s-a spus lui Hagai în ziua de 21 al lunii a șaptea, adică de Hoșana Raba. Probabil din această cauză apare în Talmud, tractatul Suca 44:a că baterea sălciilor în această zi este un „obicei de la profeți”, *Minhag Neviim* מנהג נביאים ”.

Există foarte multe midrașim despre această zi. De exemplu, marele înțelept Isaac Tyrnau (Austria, sec.14) în cartea sa despre obiceiuri *Sefer HaMinhagim* aduce un midraș antic: „De ce se numește Hoșana Raba? Dumnezeu i-a spus lui Avraham, Eu sunt unic și tu ești unic, voi da fiilor tăi o zi specială în care să-și ispășească vinile - aceasta este Hoșana Raba”.

Cartea „Zohar” stabilește vehement ziua aceasta ca ziua pecetluirii judecării: „În noaptea când intră sărbătoarea, bilețelele ies din casa regelui. În ziua a șaptea a sărbătorii (de Sucot) este terminarea judecării lumii și bilețelele ies din casa regelui. În ziua aceea el le dă în mâinile executorului și se termină judecata”.

Sucot - Sărbătoarea colibelor [anul 5781]

Sărbătoarea de Sucot este ultima sărbătoare din ciclul de sărbători evreiești de toamnă din luna evreiască Tișre. Sărbătoarea ține opt zile, dintre care șapte se stă în colibă (*suca*). Este o sărbătoare foarte frumoasă și foarte iubită, care simbolizează sfârșitul sărbătorilor, sfârșitul verii și al anului agricol. Să nu uităm că în Israel există doar două anotimpuri: vară și iarnă.

Mulți dintre noi avem impresia că sărbătorile evreiești au un caracter strict religios, cu rugăciuni în sinagogă și mese îmbelșugate acasă. Adevărul este că aceste sărbători, mai ales cele trei sărbători în care se făcea pelerinaj la Ierusalim - Pesah, Șavuot și Sucot - au un important aspect agricol, descris chiar în Mișna și Talmud. Dintre ele, Sucot este cea mai evidentă, când cele patru specii de plante (chitra, frunza de palmier, mirtul și salcia) sunt asociate și în rugăciune. În Israelul modern, obiceiurile practicate în perioada biblică au fost reînnoite și adaptate lumii moderne.

Numele sărbătorii vine de la *suca*, o colibă acoperită cu paie. În Vechiul Testament ni se poruncește să petrecem întreaga sărbătoare în colibe, pentru a ne aminti de condițiile grele în care evreii au stat timp de patruzeci de ani în pustiu. Dar oare evreii chiar au stat în colibe? De unde aveau paie pentru acoperiș? Este mult mai probabil că stăteau în corturi. Chiar și tabernacolul era într-un cort. Coliba este legată de aspectul agricol al sărbătorii.

Asemenea colibe se află și astăzi pe marginea ogoarelor, slujind țăranilor ca loc de odihnă, la adăpost de razele arzătoare ale soarelui.

Această idee este confirmată în Talmud, unde se explică de ce am primit porunca să stăm în colibe. Ideea este să ieșim pentru o săptămână din locuința noastră permanentă, solidă și confortabilă și să ne adăpostim într-o locuință provizorie, pentru a înțelege că totul în viață este provizoriu, chiar noi înșine. Coliba nu trebuie să fie sărăcăcioasă, din contră, trebuie să fie cât mai frumos împodobită, masa să fie pusă cu vasele cele mai frumoase, paturile cu cele mai frumoase așternuturi, etc. Se cere doar ca pereții să fie provizorii și prin acoperișul de paie să se vadă stelele.

În zilele noastre în Israel au loc concursuri cu tema „Coliba (*suca*) cea mai frumoasă”. La sfârșitul sărbătorii de Iom Kipur, chiar înainte de a se așeza la masă, oameni religioși încep să ridice coliba. În intervalul de patru zile între cele două sărbători se construiesc colibele și se împodobesc cu diverse ornamente. De obicei se introduce lumină electrică, se aduc mese și scaune și tot ce e necesar traiului. Toate mesele se iau în colibă, unii chiar dorm în ea. Mulți oameni credincioși, când își cumpără o locuință, plănuiesc din timp unde vor construi *suca*: în curte sau pe balcon. Pentru locuințe aflate la etaj se caută cele cu balcon mare și care nu este acoperit. De aceea multe blocuri se construiesc cu balcoane alternative.

Încă o tradiție legată de *suca* este ospitalitatea. De altfel cuvântul aramaic *ușpizin* are aceeași rădăcină ca și *oaspete*. Primii oaspeți simbolici sunt personajele biblice cele mai renumite.

Sărbătoarea următoare este Simhat Tora. În Israel ea se ține în a opta zi de sărbătoare, zi numită și *Şmini Ațeret* (adunarea din ziua a opta), dar în diaspora ea se ține în ziua următoare. Această sărbătoare nu apare nici în Vechiul Testament, nici în Talmud. Ea a apărut în Evul Mediu timpuriu, perioadă care în istoria evreilor se numește *HaGheonim*. Este sărbătorirea Torei. În această zi se încheie citirea anuală a Torei și începe un nou ciclu. Ideea de ciclu este fundamentală în iudaism. Tora se citește de la început până la sfârșit într-un an. În acest scop ea este împărțită în 54 / 55 de porțiuni numite pericope. În ziua de Simhat Tora se citesc ultimele două capitole din Deuteronom și imediat se trece la primul capitol din Geneza. Multe dintre învățăturile evreiești se fac în cicluri. Mișna, cartea de bază a legilor evreiești se învață și ea în ciclu, la fel și Talmudul. Acum cinci ani a început în Israel o inițiativă de citire a Vechiului Testament în ritm de un capitol pe zi. Proiectul este numit „929”, după numărul de capitole ale Vechiului Testament. Această împărțire a fost făcută de creștini în secolul al XIII-lea, fiind apoi adoptată și de o mare parte a evreilor, cu toate că nu este lipsită de probleme. Acest proiect este bazat pe toate obiectele moderne de învățătură: site de internet, Facebook, WhatsApp, programe de radio și televiziune, etc. Participă nu numai rabini, ci și profesori, ziariști, evrei ortodocși și reformiști, oameni politici.

În cartea 1Macabeeni (care nu a fost canonizată de autoritatea rabinică și de aceea versiunea ebraică nu s-a păstrat, existând doar cea greacă) scrie că în timpul sărbătorii de Sucot din anul 167 î.e.n., armata regelui Antiochus a profanat Templul și ca urmare în acel an nu s-a putut ține sărbătoarea de Sucot. După două luni, evreii în frunte cu familia Hașmonai s-au revoltat, i-au alungat pe greci din Ierusalim și Templul a fost din nou purificat. Atunci s-a ținut sărbătoarea de Sucot „amânată”, care s-a transformat în sărbătoarea de Hanuca. Așa se explică de ce sărbătoarea de Hanuca ține și ea opt zile.

După această versiune minunea lumânării care a ars opt zile a fost adăugată ulterior, ca o justificare a lungimii sărbătorii.

Sucot în Israel

În Israel sărbătoarea de Sucot a devenit, mai mult ca oricare alta, o sărbătoare de cultură și artă. Sunt zeci de festivaluri: festivalul internațional de film din Haifa, festivalul de teatru de stradă de la Acra (Aco), festivalul poveștilor de la Ghivataim, festivalul de teatru pentru copii de la Iafô, festivaluri pentru familii cu copii, festivaluri de muzică, se fac expoziții de artă, se organizează excursii în toată țara. În toate muzeele, în parcuri de distracție, în kibuțuri și în instituțiile de cultură au loc evenimente de sărbătoare. Se poate spune că timp de o săptămână întreaga țară este un mare festival.

În ziua de *Şmini Ațeret*, a opta zi de Sucot, la Zidul Plângerii are loc tradiționala binecuvântare a preoților. Se consideră că oricine are numele de familie Cohen este un urmaș al tagmei preoțești din antichitate. Aceștia binecuvântează poporul, așa cum se făcea pe vremuri în Templu. În această zi pe străzile Ierusalimului e mare înghesuială și e aproape imposibil de circulat. Din păcate anul acesta festivitatea obișnuită nu va avea loc. Sperăm că în anul viitor se vor întoarce zilele fermecate de sfârșit de vară israeliană.

[Sărbătoare fericită! Hag Sameah!](#)

Articolul a apărut în *Baabel*, 2 Octombrie 2020

Sucot - Sărbătoarea Colibelor חג סוכות [anul 5780]

Sucot este o sărbătoare din Tora care ține șapte zile de la 15 Tișrei până la 21 Tișrei. Prima zi este *lom Tov* יום טוב, adică sărbătoare în care nu se lucrează, iar apoi vin șase zile de *Hol Hamoed* חול המועד, adică sărbătoare în care se lucrează. Sărbătoarea aceasta are un număr relativ mare de mițvot și ritualuri pe care le vom descrie în continuare. Sucot este a treia și ultima sărbătoare din cele trei „șloșa regalim” שלוש רגלים, în care evreii veneau la Ierusalim la Templu cât timp acesta a existat. La sfârșitul sărbătorii de Sucot, pe data de 22 Tișrei mai este o sărbătoare numită *Şmini Ațeret* în care nu se mai impun mițvoturile speciale de Sucot. Ultima sărbătoare în seria sărbătorilor de toamnă este *Simhat Tora*, care în Israel se sărbătorește în aceeași zi cu *Şmini Ațeret*, iar în diaspora a doua zi, de 23 Tișrei.

În Tora, numele sărbătorii este Hag HaSucot care de multe ori în cărțile de Profeți și Scrieri și în Talmud și midraș este numai HeHag חג. În Tora mai există și numele de Hag HaAsif חג האסיף, care înseamnă „Sărbătoarea Culesului Roadelor”. Acest nume vine de la aspectul agricol al acestei sărbători care cade fix în perioada în care se termină culesul roadelor din sezonul ploios al anului trecut, se termină tescuirea strugurilor și depozitarea vinului. Cuvântul roade nu se referă probabil la recolte de cereale care după cum știm se adunau la începutul verii, ci la adunarea fructelor de vară, mai ales struguri și smochine și poate și adunarea paielor din ogor. În Talmud Ierusalimi, tractatul Maaser Şeni 67:1 scrie că de Sucot se aduceau la Templu smochine și struguri care au fost culese de curând.

[Sursele sărbătorii](#)

Sărbătoarea de Sucot în Tanach are două caracteristici: Una agricolă în care se sărbătorește sezonul de cules al roadelor pe de o parte, iar pe altă parte este una din cele trei „șloşa regalim” care de data aceasta comemorează așezarea evreilor în deșert în colibe. Data sărbătorii s-a stabilit la mijlocul lunii Tișrei (a Șaptea lună a anului în Tora) fiindcă aceasta este sfârșitul anului agricol *țet hașana*. צאת השנה. Aceste două caracteristici sunt descrise în cartea Levitic 23:39-43:

„Dar în ziua a cincisprezecea a lunii a șaptea, când veți strânge roadele pământului, veți sărbători sărbătoarea Domnului șapte zile. În ziua întâi (va fi) Șabaton (nu se va lucra) și în a opta zi (va fi) Șabaton și vă veți lua în prima zi rod din pomi de *hadar* עץ הדור (chitră după interpretarea înțelepților), ramuri de palmieri și crengi de copaci stufoși și sălcii de pârâu și vă veți bucura înaintea lui Dumnezeu șapte zile și veți ține sărbătoarea ca sărbătoare pentru Domnul Dumnezeul șapte zile pe an; este o lege veșnică pentru toate generațiile voastre, o veți ține în luna a șaptea. În colibe veți locui șapte zile, toți cei născuți în Israel (cetățeni) vor sta în colibe pentru ca generațiile voastre (în viitor) să știe că în colibe am așezat pe Bnei (fiii) lui Israel când i-am scos din Egipt. Eu sunt Dumnezeul vostru”.

Mițvot-urile (regulile) sărbătorii

Aceste reguli apar în Tora în pasajul de sus din Levitic 23, în care sunt amintite cele patru plante și șederea în suca și în cartea Numeri 29 unde sunt amintite jertfele de Musaf (de după amiază) ale sărbătorii și în cartea Deuteronom 16. Toate regulile sunt detaliate în Mișna și Talmud în tractatul Suca dedicată special acestei sărbători.

- **Mițva de abținere de la muncă.**

Prima zi de Sucot este lom Tov în care este interzis de a munci în afară de gătit pentru sărbătoare.

- **Ședere în suca סוכה.**

În perioada sărbătorii de Suca o mițva este șederea în suca și folosirea ei pentru toate activitățile zilnice ale casei. În perioada aceasta de șapte zile avem mițva să mâncăm, să bem și să dormim în suca și alte activități domestice să le facem în suca.

Suca este o locuință provizorie care nu este în nici un caz permanentă. Despre suca vom scrie separat. În orice caz ea trebuie împodobită cu cele mai frumoase ornamente. „Isteții” încep construcția colibei imediat la ieșirea din lom Kipur.

- **Cele patru plante (specii) ארבעת המינים (specii).**

De sărbătoarea Sucot avem o mițva de a ține în mână cele patru plante: etrog (chitră) אתרוג, lulav (ramuri de palmier) לולב, hadas (mirt) הדס și arava (salcie) ערבה. După cum am văzut mai sus în Levitic 23:39-43, chitra și mirtul apar în Tora într-un mod obscur, neclar și numai din Talmud și midraș ni se clarifică despre ce este vorba. În midraș VaYikra Raba 30:12 ni se explică că aceste plante simbolizează diferite caractere ale speței umane: gustul simbolizează Tora, iar mirosul simbolizează fapte bune. Chitra care are și gust și miros simbolizează un om care are și Tora și fapte bune. Salcia care nu are nici gust și nici miros simbolizează un om care nu are nici Tora nici fapte bune. Mirtul care are miros dar nu are gust reprezintă pe cei care fac fapte bune dar nu au Tora, iar palmierul cu fructele lui, adică curmalele, au gust dar nu au miros reprezintă pe cei care au Tora dar nu au fapte bune. Mai sunt și alte multe midrașim în care aceste plante sunt explicate altfel.

- **Mițvot care erau pe vremea Templului.**

Hakhel (adunare) הקהל. La sfârșitul cărții Deuteronom cap.31 versete 9-13, Moise scrie cartea de Tora, o dă bătrânilor și le poruncește să adune pe toată lumea și să le citească cartea. Astăzi în Israel se ține o adunare simbolică asemănătoare de Sucot.

Nisuch Mayim (stropirea cu apă) ניסוך המים. Acest ritual se ținea de Sucot în fiecare dimineață în Templu și a fost o sursă de divergență între farisei și saducheii. În Tora nu este descris, dar din Talmud știm că se aducea apă de la Izvorul Șiloah la Templu și se stropea o parte din altar cu ea.

Miṭvat Arava מצות ערבה. În Templu se învârteau în jurul altarului de ars-de-tot cu sălcii în mână și spuneau rugăciuni de Hoṣaanot, care se spun în fiecare zi în perioada de Sucot. Astăzi a mai rămas lovirea pământului cu sălcii de ultima zi, Hoṣaana Raba הושענא רבה.

Jertfele de Musaf קרבן מוסף care se făceau în fiecare zi în Templu.

Ritualuri și obicei

- **Uṣpezin (oaspeți în aramaică)** אושפזין. Un obicei cabalistic este invitația unor oaspeți imaginari în suca, după următoarea ordine: Avraham, Isaak, Iaakov, Moise, Aharon, Iosef și David.
- **Simhat bet Haṣoeva (veselia extragerii apei)** שמחת בית השואבה. În Templu, pentru ritualul de stropire era nevoie să se extragă apa din izvor. Aceasta se sărbătorea cu o veselie de neînchipt.
- **Hoṣaanot și Hoṣaana Raba** הושענות - הושענא רבה pe care le-am amintit deja.
- **Citirea sulului Kohelet (Eclesiastul)** קהלת. Aṣkenazim citesc sulul de Șabat Hol HaMoed. Dacă prima zi de Sucot cade de Șabat (și nu mai avem un Șabat la mijloc) se citește de Simhat Tora.

Mai este mult de scris și despre obiceiuri și despre evenimente istorice din Tanach și Talmud care au legătură cu sărbătoarea de Sucot. Vom scrie cu altă ocazie.

Este bine să încheiem amintindu-ne că aceasta este sărbătoarea în care avem miṭvot-ul să fim tot timpul veseli „să ai bucurie deplină”.

Hag Sameah (Sărbătoare veselă) הג שמח

Tikun Iel Şavuot - Învăţătura (repararea) nopţii de Şavuot תיקון ליל שְׁבוּעוֹת [anul 5780]

Pe data de șase a lunii Sivan poporul Israel pe tot globul sărbătorește ca în fiecare an de mai mult de 3,000 de ani frumoasa sărbătoare de Şavuot, care în Israel simbolizează începutul verii.

Această sărbătoare este una din cele trei sărbători de pelerinaj obligatoriu la Ierusalim, la Templu împreună cu Pesah și Sucot. Însă această sărbătoare este singura care nu are o dată stabilită, ci depinde de numărătoarea de Omer care începe a doua zi de Pesah, adică depinde de data sărbătorii de Pesah. Aceasta este și sărbătoarea care are cele mai multe nume din toate sărbătorile. Pe toate le găsiți pe articolul de pe situl acesta <https://www.evrei.ro/savuot-%d7%a9%d7%91%d7%95%d7%a2%d7%95%d7%aa-5779/> și articolul <https://www.evrei.ro/sefirat-numaratoarea-haomer-si-data-sarbatorii-de-savuot-partea-intai/>

Poate cel mai cunoscut și răspândit nume este „Zman Matan Tora” זמן מתן תורה, ziua sau data donării Toraei. Printre alte semnificații, aceasta este ziua în care poporul evreu a primit Toraua pe muntele Sinai. Bineînțeles se pune întrebarea de ce se numește Matan Tora, darea Toraei, și nu primirea Toraei. Aici sunt ca de obicei diferite interpretări. *Hasidimii* spun, că în acel an Hakadoș Baruch Hu a dat Toraua, dar noi îl primim în fiecare an din nou. O altă interpretare se află în Talmud și midraș. Acolo ne este povestit că Hakadoș Baruch Hu i-a poruncit lui Moșe ca în ultimele două zile de numărătoare poporul să se pregătească la donarea Toraei și să se purifice. Așadar Toraua va fi dată în a cincizecea zi de numărătoare, care în acel an a căzut Vineri. Noi știm doar că primul Pesah a fost Joi, ziua ieșirii din Egipt. Însă Moșe a crezut că ar fi bine ca poporul să se pregătească trei zile și a mai adăugat o zi. Așa că poporul evreu a primit Toraua de Șabat, a doua zi după ce a fost dată.

Una dintre cele mai vechi obiceiuri legate de această sărbătoare este „Tikun lel Șavuot”, învățare toată noaptea de Șavuot din Tora și alte scrieri. Aceasta nu este o obligație, dar foarte mulți o fac. Cartea „Zohar” ne explică printr-o pildă de ce este nevoie să „reparăm” noaptea de sărbătoare. Ni se povestește că *hasidim harișonim* (evrei care după Mișna și Sefer Ieșira se rugau cu spirit sporit) nu dormeau toată noaptea și învățau Tora. Când s-au întâlnit prietenii la Rabi Șim'on (Bar lochai) el le-a spus, haide să reparăm bijuteriile miresei ca mâine să apară în fața regelui așa cum se cuvine. Când regele va întreba cine i-a reparat bijuteriile să spună că singurii care știu să facă asta sunt prietenii. Și stăteau toți prietenii împreună cu Rabi Șim'on să învețe din Tora. Rabi Șim'on le spunea: prieteni, să știți că mâine mireasa nu va veni singură, ci cu voi toți fiindcă toți cei care se ocupă cu repararea miresei vor fi scriși în cartea memoriei și Hakadoș Baruch Hu îi va binecuvânta cu 70 de binecuvântări și cu coroane ale lumilor superioare.

Ca să putem înțelege cartea Zohar, trebuie să explicăm că ziua de Matan Tora este numită zi de nuntă, în care se leagă Hakadoș Baruch Hu cu poporul Israel ca mire și mireasă (Talmud, tractatul Taanit 26:b). În fiecare an se repetă acest lucru și poporul Israel se leagă de Hakadoș Baruch Hu ca mire și mireasă. Iar Cabalaua ne spune că învățătura în această noapte ne pregătește pentru primirea Toraei a doua zi. Haari Hakadoș, marele înțelept și cabalist cunoscut și sub numele Ițhak Luria (sec. 17, Țfat) a spus că oricine învață Tora toată noaptea și nu doarme deloc, este garantat că-și va termina somnul și tot anul nu i se va întâmpla nimic rău.

O altă explicație de ce stăm toată noaptea să învățăm este că în noaptea dinaintea dării Torei, evreii au dormit până târziu și Moșe a fost nevoit să-i trezească. Acesta este înțeles pe baza versetului „Și Moise a scos poporul din tabără în întâmpinarea Domnului și ei au stat la poalele muntelui” (Exod 19:17). Iar în midraș Șir Hașirim Raba scrie că a fost un cusur fiindcă evreii nu s-au pregătit cum trebuia la acest eveniment unic. Ca să corectăm acest lucru, noi învățăm Tora trăgând nădejdea ca lumina pe care o primim de la Matan Tora se va întoarce în fiecare an.

Cu toate că acest obicei nu este obligatoriu, mulți din cei care-l țin simt că această învățătură, chiar dacă nu este ușoară de făcut toată noaptea, este o dovadă a dragostei față de Dumnezeu și față de Tora.

Ce se învață în această noapte?

Există două sisteme de învățătură, ambele la fel de bune. Primul a fost stabilit de cabaliști și în cadrul lui întâi se citesc primele și ultimele trei versete din fiecare pericopă a anului. Unele pericope sunt citite în întregime, cum ar fi pericopele dării Torei pe Muntele Sinai. Unii citesc primul și ultimul verset, din fiecare tractat din Mișna. Un al doilea sistem este ca fiecare să învețe ce vrea sau cei care învață Talmud în *ieșivot* să-și continue învățătura. Acestea pe baza zicalei Talmudice „Omul învață din Tora cea ce inima îl îndeamnă” (Talmud, tractatul Avoda Zara 10:b). Sunt care învață în această noapte din „Sefer Hamițvot” a lui Rambam.

Astăzi în Israel

În ultimii ani a început în Israel un trend de a învăța în această noapte cu participarea persoanelor care nu sunt religioase și nu merg de obicei la sinagogă. Se organizează lecții în săli cu participare de profesori și chiar de Rabini. Unele sunt transmise în direct de posturi de televiziune.

Acesta este încă un obicei frumos de a nu înceta învățătura nici pentru o clipă, lucrul care a menținut poporul

Tu Beav טו באב [anul 5779]

Ziua de Tu Beav este data de cincisprezece din luna Av, șase zile după postul de Tișa Beav. Sărbătoarea asta este mai puțin cunoscută în special în Diaspora. În acest articol vom descrie câteva din evenimentele care au avut loc în această zi. Noi învățăm despre ziua aceasta dintr-un singur pasaj din Mișna din Tratatul Taanit, capitolul 7 Mișna 5:

" A spus Raban Șimon ben Gamliel nu au fost zile bune pentru poporul Israel ca Tu BeAv (a cincisprezecea zi a lunii Av) și Iom Kipur" când fecioarele Ierusalimului ieșeau în haine albe împrumutate pentru a nu le rușina pe cele care nu aveau. Toate hainele trebuiau să fie scăldate în Mikve (baia rituală). Și fiicele Ierusalimului ieșeau și dansau în vii și ce spuneau: Flăcăule, ridică-ți ochii și vezi ce-ți alegi, nu te uita la frumusețe, uite-te la familie, precum e scris în Proverbe (31:30) :

Înșelător este farmecul și deșartă este frumusețea; femeia care se teme de Domnul trebuie laudată!

Și în Cântarea Cântărilor (3,11):

Ieșiți, fetele Sionului, priviți pe Solomon încoronat, cum a lui maică l-a încununat, în ziua sărbătoririi nunții lui, în ziua bucuriei inimii lui!

"ziua sărbătorii nunții lui" este primirea Torei pe muntele Sinai, "ziua bucuriei inimii lui" este clădirea Templului care va fi reclădit în curând amen!"

Prima întrebare este de ce Raban Șimon ben Gamliel (care a stabilit și forma definitivă a calendarului) compară ziua de Tu Beav cu Yom Hakipurim. Și răspunsul se află în paragraf: este ziua nunții, a primirea Torei pe muntele Sinai. Spune Rashi: "Darea Torei este Iom Kipur, ziua în care s-au dat ultimele Table". Ca să ne aducem aminte. După ce au primit cele zece porunci pe Șavuot, Moshe s-a urcat pe Muntele Sinai pe 40 de zile ca să aducă tablele cu cele zece porunci. Dar Bnei Israel n-au avut răbdare și au construit עגל הזהב (vițelul de aur). Când a coborât văzând vițelul a spart tablele. Dumnezeu l-a ordonat să se urce a doua oară pentru 40 de zile să primească tablele din nou. De data asta poporul a așteptat. Moshe a coborât de pe munte după 40 de zile, și asta iese exact de Yom Kipur. Socoteala datei au făcut Hazal. Din cauza asta este scris aici "ziua nunții și ziua bucuriei inimii lui" fiindcă asta este ziua nunții poporului evreu cu Domnul. Cea ce nu este scris în Mișna asta este a doua parte: de ce Tu Beav este o zi așa de bună? Răspunsul este în Gmara la Mișna asta și în câteva alte părți din Talmud. În Talmud Bavli, Tratatul Taanit fila 30b scrie:

" A spus Raban Șimon ben Gamliel nu au fost zile bune pentru poporul Israel ca Tu beAv (a cincisprezecea zi a lunii Av) și Iom Kipur"

Împăcați suntem cu Iom Kipur care aduce iertare, ziua în care au fost date a doua oară Tablele Legii, dar Tu beAv de ce? A spus Rav Yehuda a spus Șmuel: Ziua în care li s-au îngăduit căsătoriile între triburi. Pe ce s-au bizuit?

(Numeri 36:6) Acesta este lucrul pe care l-a poruncit Domnul fiicelor lui Țlofhad... Legea aceasta (care imterzice căsătoriile între triburi) nu se va aplica decât în această generație. A spus Rav Iosef a spus Rav Nahman: Ziua în care i-a fost îngăduit fetelor din Israel să fie luate de soții de bărbați din tribului Binyamin precum e scris (Judecătorii 21:1) Și tot Israelul s-au jurat la Mițpa spunând: Niciunul din noi nu își va da fiica lui Binyamin de nevestă. Pe ce s-au bizuit? "din noi" au spus și nu din fiii noștri. A spus Raba bar Hana a spus Rabi Iohanah: Ziua în care au încetat morții din deșert, precum se spune: Până nu au încetat morții din deșert nu a vorbit Domnul cu Moise, precum e scris (Deuteronom 2:16):

"Și a fost când au încetat toți purtătorii de armă să moară și a grăit Domnul către mine."

Ula a spus: Ziua în care a anulat Hoșea ben Ela gărzile puse de Yarov'am ben Nevat pe drumuri pentru a îi opri pe pelerini să urce (spre Ierusalim)."

Aici și în alte părți Talmudul ne aduce în total șapte întâmplări care au avut loc de Tu Beav în perioade diferite ale poporului nostru. Noi vom vorbi aici numai de câteva întâmplări.

Fiicele lui Țlofhad

Prima de care vom vorbi după ordine cronologică este extraordinara poveste a celor cinci fiice deștepte a lui Țlofhad. El era capul unei familii din tribul Menașe și a murit în deșert înainte de împărțirea *nahalalei* (proprietate, posesie) neavând băieți ci numai fete. Până atunci Halacha era că numai băieții pot moșteni nahala a familiei. Cele cinci fete la care cunoaștem numele din Tora au avut curajul să vină în fața lui Moșe și a șefilor triburilor și să ceară să schimbe Halachaua. De atunci și fetele pot moșteni. Din Tora știm că 14 ani până au intrat în țară fetele se puteau mărita numai în familie și fetele lui Țlofhad s-au măritat cu verii lor. După ce au intrat în țară, regula asta a fost anulată și se puteau mărita cu orice băiat voiau.

Concubina din Giv'a

Al doilea eveniment de care noi vorbim este ziua în care i-a fost îngăduit fetelor din Israel să fie luate de soții de bărbați din tribului Binyamin. Aici este vorba despre povestea cunoscută ca "Concubina din Giv'a" în care un grup de bărbați din tribul Binyamin au violat concubina unui bărbat din tribul Levi, ea fiind din tribul Iehuda. Atunci au declarat război pe tribul Binyamin omorând aproape pe toți. Au rămas în viață 600 și nu și-au revenit demografic nici după 300 de ani când Saul din tribul ăsta a fost încoronat ca primul rege a țării. Acolo s-au jurat toți ca să nu lase fetele lor să se căsătorească cu băieți din tribul Beniamin. Atunci s-au hotărât oamenii din trib să răpească la sărbătoarea din Șilo pe fetele care veneau să danseze. După Midraș asta s-a întâmplat de Tu Beav.

Drumul spre Ierusalaim din Samaria

A treia întâmplare se petrece cu sute de ani mai târziu. Începe pe zilele primului rege al regatului din nord - Israel, care a fost fondată după moartea regelui Șlomo/Solomon. În urma unei revolte făcute contra regelui Rehav'am/Roboam, fiul lui Șlomo, din cauza taxelor enorme, triburile din nord s-au despărțit și au fondat un regat numindu-l pe Ierov'am/Ieroboam din tribul Efraim rege. El a fost un rege rău care a introdus obiceiuri păgâne mai ales *pulhan haagalim* (cultul vițelelor). Ca să fie sigur că populația nu va fi influențată de cei din regatul din sud, a închis drumurile spre Ierusalaim și a pus gărzi ca oamenii să nu poată să facă aliya Iaregel (pelerinaj de sărbătoare la Ierusalaim). Ordinul ăsta a fost anulat cu două sute de ani mai târziu de ultimul rege al regatului Israel, Hoșea Ben Ela. Înainte ca poporul să fie expulzat de Asirieni. După cum am citit în Talmud el a anulat în cei 9 ani de domnie hotărârea lui Ierov'am și a deschis drumurile spre Ierusalaim. Și asta s-a întâmplat de Tu Beav.

Toate întâmplările acestea au o importanță crucială în unificarea poporului într-un singur popor dintr-un grup de triburi într-un popor unificat. Dar au fost și alte fapte care s-au petrecut în ziua asta. Vom aminti încă una, care s-a petrecut cu mulți ani mai târziu, după căderea celui de al doilea Templu.

Înmormântarea morților din Beitar

Ultima întâmplare de care vom vorbi și pe care n-am citat-o aici este cea spusă de Rav Matna: "Ziua în care au fost

Înmormântați morții din Beitar”. Să ne amintim despre ce este vorba. Perioada este mult după Tora și Tanach, și chiar după distrugerea celui de al doilea Templu. Este vorba despre "revolta lui Bar Cohva" în anii 132-134, 60 de ani după distrugerea templului. Asta a fost ultima scurtă perioadă de independență a poporului evreu până în anul 1948. Revolta a fost o catastrofă și romanii cu imperatorul lor, Adrianus, au recucerit Palestina și au înființat în Ierusalaim orașul păgân Aelia Capitolina. Ultimul bastion de apărare a evreilor a fost orașul Beitar lângă Ierusalaim. După un atac lung și o înfometare a populației, Beitar a fost cucerită și majoritatea populației măcelărită. După Talmud asta s-a întâmplat de Tiș'a Beav. Data se potrivește cu ce au scris scriitorii romani și episcopul din Keisaria/Cesareea, Eusebiu, care a trăit în secolul al patrulea: luna August. Romanii nu au lăsat pe evrei să îngroape morții. Rav Matna ne spune că de Tu Beav li s-a dat voie evreilor să-și îngroape morții. Asta se întâmplase după moartea lui Adrianus în 138, mulți ani după ce evreii nu au fost înmormântați, Dar Talmudul spune că corpurile lor nu puteau și au rămas întregi așa că au putut fi înmormântate. De asta și din mai multe cauze s-a stabilit această bracha (binecuvântarea) "Hatov vehameitiv" spusă de Rav Matna:

תקנו ביבנה הטוב והמיטיב, הטוב - שלא הסריחו והמיטיב שנתנו לקבורה

Ne-au învățat la lavne: "Cel Bun și cel Mai Bun, Cel Bun - că n-au mirosit și Cel Mai Bun - că le-a dat voie să-i îngroape

Asta a fost hotărârea din lavne de a adăuga "Hatov vehameitiv" (cel bun și cel mai bun) la Birchot Hamazon (binecuvântarea de după masă). Explicația ce înseamnă asta în binecuvântarea mesei ne vine chiar în continuare:

הטוב והמיטיב - בכל יום ויום המלך גומלנו חן וחסד ורחמים וכל טוב

Cel Bun și Cel Mai Bun - în fiecare zi Regele ne face bine și revarsă îndurarea asupra noastră cu har, cu dragoste și cu tot binele.

Până când n-a căzut Beitar mai era o speranță că o să vină Gheula. Beitar a fost ca o a doua Ierusalaim care a căzut. Dar din cauză că morții au fost în sfârșit înmormântați, au văzut Hazal în asta un semn că Hakadoș Baruch Hu nu ne-a părăsit și după distrugerea Templului. *Și asta face ziua asta de Tu Beav să fie o zi de veselie lom simha, lom Tov, o sărbătoare.*

Tu BiŠvat - anul nou al pomilor טו בשבט [anul 5779]

În Mișna tractatul Roș Hașana cap.1, mișna 1 scrie:

"Patru ani noi sunt: de întâi Nisan este anul nou la regi și la sărbători, la întâi Elul avem anul nou pentru donații de

zeciuială a vitelor, la întâi Tişre este anul nou la ani, la şmita (la fiecare 7 ani), jubileu (la fiecare 50 de ani), plantări și legume, iar de întâi Şvat este anul nou al pomilor, acesta din urmă după Bet Şamai, fiind în data de întâi. În timp ce Bet Hilel spune: în 15 ale lunii”.

ארבעה ראשי שנים הם: **באחד בניסן** ראש השנה למלכים ולרגלים, **באחד באלול** ראש השנה למעשר בהמה... **באחד בתשרי** ראש השנה לשנים ולשמיטין וליובלות לנטיעה ולירקות **באחד בשבט** ראש השנה לאילן, כדברי בית שמאי, בית הלל אומרים: **בחמישה עשר** בו

Noi astăzi suntem Bet Hilel și ne comportăm după regulile lui, așa că sărbătorim ziua de 15 a lunii Şvat și nu de întâi cum este scris după părerea oponentul lui Hilel, Şamai.

Data aceasta a fost stabilită cu siguranță prin observarea naturii și a succesiunii sezoanelor în Ereţ Yisrael. Evreii au observat că la această dată majoritatea ploilor au încetat și a început înflorirea plantelor. Întrebarea care ar putea fi pusă aici ar fi: ce caută într-o carte de Halacha ca Mişna o discuție agricolă despre natură, anotimpuri și plante? Adevărul este că oriunde este vorba despre natură, anotimpuri și plante sunt aici la locul lor și probleme de Halacha. Totul începe de la versetul din Tora, Deutoronom 14, 22:

”Să dai zeciuiala din tot ce au rodit semințele tale, din tot ce iese pe ogor an de an”.

עשר תעשר את כל-תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה

De aici învățăm că nu este voie să se doneze fructe din anul acesta împreună cu cele din alt an. Trebuie ca în fiecare an donațiile de fructe să se facă separat după cum este scris în versetul de sus. Din cauza asta era nevoie să se stabilească la ce dată începe coacerea fructelor ca să știm că nu e voie să donăm o decime מעשר din fructele care s-au copt dinainte de Tu (15) BiŞvat cu cele care s-au copt după data asta. Așa că este clar că intenția din Mişna nu este să ne spună că este aici un calendar agricol sau că este vorba despre sărbători, ci că Tu BiŞvat este o dată pentru donații. Este scris în versetul al doilea din aceeași Mişna:

”Lumea se judecă în patru etape: de Pesah la recoltă, de Aţeret (Şavuot) la fructe, de Roş HaŞana toate ființele trec în fața lui, ca o turmă de oi, iar de Hag (Sucot) la apă”.

בארבעה פרקים העולם נדון: **בפסח**, על התבואה, **בעצרת** על פירות האילן, **בראש השנה** כי באי העולם עוברין לפניו כבני מרון... **ובחג** [חג הסוכות] נידון על המים

Așa că vedem că lom hadin (ziua de judecată) pentru pomi este de Şavuot, când încep fructele să se coacă, precum Pesah este lom hadin pentru recolte, când încep recoltele să se pârguiască, pentru fructe este Şmini Aţeret, pentru oameni Roş Haşana și Sucot este pentru apă, pentru că atunci încep ploile. De aici vedem că Yom Hadin pentru fructe nu este Tu Bişvat ci Şmini Aţeret, adică Simhat Tora.

Şi Rambam subliniază problema asta:

”Nu se donează din fructele anului acesta cu fructele din anul trecut și nici din fructele de anul trecut pentru fructele anului acesta ... și Tu BiŞvat este anul nou pentru zeciuiala pomilor” (Yad Hahazaka, Zraim, cap. 5).

אין תורמין מפירות שנה זו על פירות שנה שעברה, ולא מפירות שנה שעברה על פירות שנה זו, ואם תרם אינה תרומה שנאמר [דברים י"ד, כ"ב] שנה שנה... וכן אם ליקט אתרוג בערב ט"ו בשבט עד שלא בא השמש וחרז וליקט אתרוג אחר משבאה השמש, אין תורמין מזה על זה... וט"ו בשבט ראש השנה למעשרות האילן". (יד החזקה, זרעים, הלכות תרומות, פרק ה, הלכה י"א)

Să fim atenți că Rambam nu vorbește despre "anul nou al pomilor", ci despre "anul nou al donațiilor de pomi".

Este clar că în credința populară ziua asta a fost văzută și sărbătorită ca lom Hadin al pomilor, tot așa după cum întâi Betişrey este lom hadin la oameni, adică unul este anul nou pentru pomi și al doilea anul nou calendaristic, adică începe un an nou pentru toți. Primele vești despre sărbătorirea zilei de Tu Bişvat le avem din perioada Gheonim (secolele 9-10). Sărbătoarea era ținută pe pământul Israelului. În ziua asta se spuneau Piutim (poezii religioase) speciale și alte rugăciuni. Când țara a fost cucerită de cruciați în ultimul an al secolului 11, ultimii evrei din Ereţ Yisrael s-au răspândit în lume și toate materialele scrise s-au pierdut, până la sfârșitul secolului 19 când au fost găsite puține din ele în Gheniza (arhive ascunse) din Cairo.

Dar, ca de obicei, credința populară se transmite mai departe. Primele știri pe care le avem este din scrierile marilor înțelepți de atunci (Rabenu Gerșom maor Gola, Rabi Iosef Karo etc.) despre întrebarea dacă cineva vrea să postească (Taanit) luni și joi poate să facă asta dacă luni cade de Tu Bișvat. La fel, dacă în ziua asta se poate spune rugăciunea de Tahanun sau nu. Părerile sunt împărțite, unii Rabini spun da și alții spun nu. Toți compară cu Roș Hașana, unde mulți spun că nu e voie Taanit, dar și aici părerile sunt împărțite.

Sărbătoarea de Tu Bișvat în Evul Medie ne este cunoscută numai din Așkenaz. Primul care vorbește de sărbătoare este Maharil (cel mai mare rabin așkenaz în secolul 14 din Mainz, Germania). El vorbește despre Taanit. Prima dată, mncarea fructelor de Tu Bișvat este amintită într-o carte în idiș apărut în 1590. Toate acestea erau necunoscute în lumea Sefarad și nici marele cabalist Ari Hakadoș nu-l amintește.

Marea transformare s-a petrecut la sfârșitul secolului 17, când autorul importantei cărți cabalistice "Hemdat Yamim" (frumusețea zilelor), Rabi Binyamin Halevi din Țfat a hotărât să reînnoiască sărbătoarea de Tu Bișvat. El a stabilit un "tikun" (corectare, adică o rugăciune, un ritual) special pentru ziua asta împreună cu o masă îmbelșugată de 30 de feluri de fructe din Ereț Yisrael, intonarea de berachot și rugăciuni pe fiecare fruct, și memorat și recitat versete din Tanach, Mișna și Zohar despre pomi, fructe, dar și despre Gheula (Mântuire) și care este scopul acestei sărbători. El dă și ordinea în care trebuie mâncate fructele și care sunt versetele care trebuie învățate. Toate versetele vorbesc despre două lucruri: pomul și creșterea lui și שיבת בנים לגבולם (întoarcerea fiilor în țara lor). Găsim aici o împletire a ideii regenerării naturii cu ideea ceva mai esoterică a reîncarnării morților תחיית המתים. Masa și învățătura pe care le-a stabilit s-au răspândit foarte repede printre toți evreii sefardim și din Africa și Asia. Seder Tu Bișvat cu masa și *limud* (învățătură) au apărut în cartea "Pri eț hadar" (fructul pomului de citrice), reeditată de cel puțin 30 de ori încă în secolul 18.

Cu întoarcerea evreilor în țara lor și începutul Zionismului ziua aceasta a fost aleasă ca o zi a plantărilor ceremoniale de pomi, pe urmele unor tradiții anterioare. Primele plantări au fost făcute în anul 1884 de locuitorii satului Yesud Hamaala din Galil, la un an după înființare, iar elevii școlilor au început să planteze în 1890 la Zichron Yaakov. De atunci ziua asta a devenit o zi de sărbătoare pentru instituția numită Keren Hakayemet Lelsrael, care plantează, cu sprijinul elevilor școlilor, mii de pomi.

În Tu Bișvat, 14 Februarie 1949, adunarea aleșilor Israelului s-a reunit la sediul birourilor Sochnutului (agenția evreiască), la Ierusalim și a hotărât ca acesta să devină Parlamentul Israelului. După alte două zile au hotărât ca acest Parlament să se numească Kneset.

Tu Bișvat (15 a lunii Șvat). טו בשבט Cum a devenit această zi sărbătoarea pomilor? [anul 5781]

La fel ca alte sărbători „minore”, Tu Bişvat nu este amintită în Vechiul Testament. Ea nu este o sărbătoare a plantării de pomi, așa cum o cunoaştem azi; poate nici măcar nu este o sărbătoare, ci doar o dată care marchează în calendar o perioadă a anului agricol din Ereţ- Israel.

Pentru un popor exclusiv agricol, care se ocupa cu păstoritul și cu prelucrarea pământului, aproape fiecare sărbătoare din perioada biblică are și aspecte agricole. Sărbătoarea de Pesah indică coacerea orzului, din care se făcea pâinea, hrana de bază a populației. Noua recoltă era aşteptată cu nerăbdare, la fel ca pâinea proaspătă. Chiar numele lunii, Nisan, înseamnă *aviv*, primăvară. În cartea Exod *aviv*, primăvară, este sinonim cu coacerea orzului. Urmează cele 49 de zile de *omer*, în care se cărau și se numărau snopii. La sfârșitul lor avem sărbătoarea de Şavuot, secerișul grâului și aducerea la Templu a primei recolte. În afară de primirea Torei pe Muntele Sinai, aceasta este o sărbătoare pur agricolă, numită *hag habikurim*, sărbătoarea primei recolte. Apoi Sucot sărbătorește strângerea recoltei pentru iarnă. Tot atunci încep și rugăciunile pentru ploaie, ca să avem un an îmbelșugat.

La săpăturile arheologice de la Ghezer (aflat între Tel Aviv și Ierusalim) s-a găsit un calendar complet de 12 luni agricole, datând probabil de la sfârșitul perioadei lui Solomon (sec. IX-VIII î.e.n.). El se păstrează la muzeul Rockefeller din Ierusalim. Numele lunilor sunt luate din viața agrară. De exemplu luna Elul este numită Kaiţ, adică fructe de vară în ebraica biblică.

Ziua de Tu Bişvat are un caracter agricol. Ea apare pentru prima dată în Mişna, cea mai importantă carte după Tora. Este codul religios evreiesc, care reglementează viața cotidiană și regulile de comportament inter-personale. Aici Tu Bişvat este numit „anul nou al pomilor”. Tu Bişvat vestește și anul nou al fructelor – fructele care s-au copt înainte de Tu Bişvat aparțin anului trecut, iar cele care se vor coace după Tu Bişvat aparțin anului nou.

Numărătoarea anilor fructelor este importantă pentru îndeplinirea unor *mişvot ha-tluioi ba-areţ* (porunci legate de țară), deci valabile doar în Ereţ Israel. De exemplu: în primii trei ani de la plantarea pomului este interzis să mâncăm din fructele lui. Aceste fructe interzise, numite *orla*, sunt culese și distruse. În anul al patrulea, fructele erau duse la Templul din Ierusalim. Astăzi, când Templul nu mai există, aceste fructe trebuie „răscumpărate” și abia după aceea pot fi mâncate. Din anul al cincilea fructele pot fi mâncate fără opreliști.

Ziua de Tu Bişvat mai stabilește și data la care se plătesc dările, numite în ebraică biblică *maaser* (zechiuală). A zecea parte din recoltă era dată leviților, din care ei dădeau mai departe a zecea parte preoților (*cohanim*). Aceste două grupuri nu aveau niciun fel de bunuri și nu aveau voie să lucreze pământul. De aceea populația era obligată să-i întrețină, ei fiind un fel de „bugetari”.

A doua zechiuală are legătură cu un alt ciclu agricol, care se încrucișează cu ciclul de Tu Bişvat, și anume ciclul *şmita*. Rădăcina ebraică ŞMT înseamnă a scăpa (din mână), a arunca, a renunța. Ciclul agricol are șapte ani, și la fel cum oamenii trebuie să se odihnească a șaptea zi, și pământul trebuie lăsat să se odihnească odată la șapte ani.

Acest obicei există și astăzi. Pentru a supraviețui totuși, se păstrează din recoltele anilor anteriori, sau se consumă produse cumpărate de la agricultori neevrei. Numai că acest ciclu nu începe primăvara, odată cu ciclul pomilor, ci toamna, de Anul Nou evreiesc. Cele două cicluri se intersectează. Anul viitor, 5782 va fi un an de *şmita*.

A doua zechiuală se făcea în anii 1, 2, 4, 5 al ciclului de *şmita*. Această ofrandă era dusă la Ierusalim și mâncată acolo sau vândută, iar banii finanțau pelerinajele obligatorii (de Pesah, Şavuot și Sucot) la Ierusalim. În cei doi ani rămași, adică anul 3 și 6 zechiuala era oferită săracilor. Aceste donații au o importanță enormă nu numai în domeniul religios și agricol, ci mai ales în domeniul social și cultural, stând la baza unității naționale și creând un stat de ajutor social care, din păcate, în multe părți ale lumii nu există nici astăzi. Aceste donații au o importanță enormă nu numai în domeniul religios și agricol, ci mai ales în domeniul social și cultural, stând la baza unității naționale și creând un stat de ajutor social care, din păcate, în multe părți ale lumii nu există nici astăzi.

Tu Bişvat în *galut* (exil)

În primele secole după distrugerea celui de al doilea Templu, în anul 70 e.n., de către forțele romane, evreii s-au

împrăștiat atât spre vest, cât și spre est, abandonând vechile lor ocupații. Odată cu aceasta și regulile legate de cultivarea pământului și-au pierdut relevanța.

Acest fenomen se observă în literatura de *halacha* (legile religioase ale evreilor): odată cu apariția diasporei evreiești, regulile legate de pământul Israelului au fost șterse. Iată un exemplu. Cartea Mișna, care împreună cu Tora reprezintă cărțile de bază ale credinței evreiești, conține 63 de tractate (volume). Fiecare este consacrat unei sărbători, sau unui eveniment, sau unui episod din viață, cum ar fi căsătoria, sau unui aspect juridic, financiar etc. Aceste materiale au fost discutate de sute de înțelepți între sec. I-V î.e.n, fiind apoi adunate în Talmud. Versiunea adunată și finalizată în Israel în sec. IV e.n. este *Talmud Ierusalimi*. Cealaltă, adunată și finalizată cu cca. 100 de ani mai târziu în Babilon, este *Talmud Bavli* (sau *Gmara*). Talmudul babilonian, pe care îl învață tot poporul evreu, este din multe puncte de vedere adaptat exilului și de aceea el nu tratează poruncile legate de pământ în Israel. Aceste teme apar însă în Talmudul israelian. Evreii din zilele noastre, care se ocupă cu agricultura în Israel, învață aceste subiecte din Talmudul israelian.

Printre ele sunt: tractatul *Șviit* (al șaptelea), dedicat anului de *șmita* și agriculturii în general, tractatul *Orla* despre fructele pomilor și tractatul *Maaser Șeni* despre a doua zeciuală. Evreii care practicau agricultura în diaspora nu aveau nevoie de aceste cărți, fiind pe pământ străin

Copaci sau pomi?

Ebraica vorbită în perioada primului Templu este diferită de cea din timpul celui de al doilea Templu și de după distrugerea lui. Ebraica biblică apare în Vechiul Testament, iar cea rabinică este folosită în Mișna, Talmud etc. Cele două dialecte nu diferă foarte mult în vocabular, dar diferențele în gramatică sunt substanțiale.

Ebraica biblică folosește cuvântul *eț* pentru copac și pentru pom. Pentru o înțelegere mai clară se folosește uneori *eț pri* (pom fructifer) sau *eț sade* (copac „de câmp”). În ebraica rabinică cuvântul pentru copac și pom este *ilan*, iar *eț* este folosit pentru lemn. Numele sărbătorii în Mișna este *Roș Hașana la-ilanot* (anul nou al copacilor/pomilor). Dar datorită rolului fructelor în această sărbătoare, traducerea adoptată în limba română este „Anul nou al pomilor”.

De la o dată în calendar la o sărbătoare națională.

În primul mileniu al erei noastre, în exil, Tu Bișvat a fost aproape ignorat. Abia în Evul Mediu timpuriu apar primele mărturii despre obiceiul unor evrei așkenazi de a mânca fructe uscate de Tu Bișvat. Acest obicei a rămas valabil până în zilele noastre. În următoarele secole s-au produs unele schimbări în lumea iudaică, mai ales după invenția tiparului și răspândirea Cabalei, care nu a fost și nu este nici astăzi acceptată de toți evreii.

O transformare importantă s-a petrecut la sfârșitul secolului al XVII-lea, când marele cabalist Rabi Binyamin Halevi din Safed a hotărât să reinnoiască sărbătoarea de Tu Bișvat. El a stabilit un ritual special (*tikun*) pentru această zi: o masă îmbelșugată cu 30 de feluri de fructe din Ereț Israel, binecuvântări și rugăciuni pentru fiecare fruct și studiul unor versete din Tora, Mișna și Zohar despre pomi și fructe, dar și despre *geula* (mântuire). El a stabilit ordinea în care se vor mânca fructele și care versete vor fi studiate. Toate versetele au două subiecte comune: pomul și creșterea lui și întoarcerea fiilor în țara lor. Găsim aici o împletire a ideii regenerării naturii cu ideea mai esoterică a reîncarnării. Acest ritual este numit *Seder Tu Bișvat*, după modelul cinei de Paști, *Seder Pesah*. El s-a răspândit cu repeziciune printre evreii sefarzi și cei orientali. El apare în cartea *Pri eț hadar* (Fructul pomului de citrice), reeditată de cel puțin 30 de ori încă în secolul al XVIII-lea.

Odată cu întoarcerea evreilor în țara lor și începutul sionismului, Tu Bișvat a devenit ziua plantării ceremoniale de pomi, într-o țară aproape pustie, care pentru a se dezvolta și moderniza avea nevoie de vegetație și de păduri. Acest lucru este scris chiar în Tora: „Și când veți intra în țară și veți sădi orice pom bun de mâncat...” (Levitic 19:23).

Primele plantări au fost făcute în 1884 de locuitorii satului Yesud Hamaala din Galileea, la un an după înființare.

Plantările în masă au fost însă inițiate de Zeev Yavetz, directorul școlii din Zichron Yaakov, colonia înființată pe muntele Carmel de evrei veniți din Moldova. În 1892 Zeev Yaavetz a ieșit împreună cu elevii lui să planteze copaci de Tu Bișvat. În 1908 sindicatul învățătorilor împreună cu Keren Hakayemet Leisrael (Fondul Național Evreiesc) au instituționalizat acest obicei: în fiecare an elevii ies împreună cu dascălii lor, după un program național, să planteze puieți. Acest frumos obicei s-a înrădăcinat în așa măsură, încât astăzi el pare foarte vechi. Așa se nasc mituri și se formează caracteristici ale sărbătorilor care nu au nimic original sau vechi. Acest proces apare la toate religiile.

[Aici puteți vedea plantări de Tu Bișvat](https://www.youtube.com/watch?v=7hHYC-WINao) <https://www.youtube.com/watch?v=7hHYC-WINao>

De Tu Bișvat, în 14 februarie 1949, reprezentanții aleși ai poporului s-au reunit la sediul Agenției Evreiești din Ierusalim și au hotărât ca acesta să devină Parlamentul Israelului. După alte două zile au hotărât ca acest Parlament să se numească Kneset. De atunci de Tu Bișvat se sărbătorește și ziua de naștere a Knesetului.

Articolul a apărut în revista Baabel, ianuarie 2021